

МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА:

САВРЕМЕНЕ МИГРАЦИЈЕ И ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ

– интердисциплинарна перспектива
Београд, 21. и 22. октобар 2016.

МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА:
САВРЕМЕНЕ МИГРАЦИЈЕ
И ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ
– интердисциплинарна перспектива

Филозофски факултет, Универзитет у Београду
Београд, 21. и 22. октобар 2016.

Издавачи

Српско социолошко друштво
Институт за социолошка истраживања
Филозофски факултет, Универзитет у Београду
Институт друштвених наука, Београд
Завод за проучавање културног развитака, Београд

За издавача

Срђан Шљукић

Уредница

Мирјана Бобић

Припрема за штампу

Досије студио, Београд

Штампа

ЈП Службени гласник, Београд

Тираж

120

ISBN 978-86-81319-09-3 (Српско социолошко друштво)

Издавање књиге је финансијски помогло
Министарство просвете, науке и технолошког развоја
Републике Србије (пројекат: 179035)

Београд, 2016.

**МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА:
САВРЕМЕНЕ МИГРАЦИЈЕ И ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ
– интердисциплинарна перспектива**

Петак, 21. октобар 2016. године

08,45–09,15: Регистрација учесника, сала 108

СЕСИЈА 1.

ДЕМОГРАФСКИ И ДРУШТВЕНИ УЗРОЦИ И ПОСЛЕДИЦЕ

САВРЕМЕНИХ МИГРАЦИЈА (МОДЕРАТОР: МИРЈАНА БОБИЋ), сала 108

09,30–09,45: **Владимир Никитовић**, *Утицај миграција на демографске процесе у региону бивше Југославије*

09,45–10,00: **Маријана Максимовић**, *Миграције и људски ресурси у контексту глобализације*

10,00–10,15: **Немања Трбојевић**, *Класични и савремени социолошки доприноси анализи процеса имиграције имиграната: теоријске основе за објашњење имиграционих процеса*

10,15–10,30: **Нада Новаковић**, **Марија Обрадовић**, *Мигранти, друштвени покрети и солидарности*

10,30–10,45: **Дискусија**

10,45–11,15: **Кафе пауза**

11,15–11,30: **Слободан Миладиновић**, *Принудне миграције и њихове социјалне импликације*

11,30–11,45: **Лорна Штрбац**, *Глобализација и савремене миграције*

11,45–12,00: **Александар Гордић**, *Прекограничне миграције и моћности демографске обнове Србије*

12,00–12,15: **Јована Чикић**, **Снежана Стојшин**, *Дневне миграције женског становништва у Војводини*

12,15–12,30: **Дискусија**

12,30–13,00: Промоција зборника *Друштво и просјор*, **Снежана Стојшин**, **Мина Петровић**

13,00–15,00: **Пауза за ручак**

ПАРАЛЕЛНЕ СЕСИЈЕ

СЕСИЈА 2.

**МИГРАЦИЈЕ У БЕЗБЕДНОСНОМ И ГЕОПОЛИТИЧКОМ КЉУЧУ
(МОДЕРАТОР: СРЂАН ШЉУКИЋ), сала 108**

15,00–15,15: **Дамир Јосиповић**, *Геополитика и миграције: миграциона индустрија као важан фактор стабилизације/дестабилизације земаља Западне Балкана*

- 15,15–15,30: **Владимир Ајзенхамер**, *Миџранџска криза као „криза“ класичне геополитике*
- 15,30–15,45: **Ружица Јакешевџ**, *Уџијецај миграџијске кризе на сигурносне политике и праксе држава на „балканској руџи“*
- 15,45–16,00: **Синиша Таталовџ**, *Политичке и сигурносне импликаџије миграџијске/избеџличке кризе 2015/2016. на билатералне односе Хрватске и Србије*
- 16,00–16,15: **Дискусија**
- 16,15–16,30: **Кафе пауза**
- 16,30–16,45: **Немања Ђукић**, **Предраг Живковић**, *Геополитика блискоисточних миграџија*
- 16,45–17,00: **Нада Секулић**, *Трџвина оружјем у Сирији и њен уџицај на избеџличку кризу у Европи*
- 17,00–17,15: **Дејан Раџиновић**, *Арајско џролеће и миџранџска криза: безбедносне изазов за евројске земље*
- 17,15–17,30: **Мина Зиројевић**, **Катарина Јовичић**, *Миграџије и тероризам – џроблем и моџућа решења*
- 17,30–17,45: **Миле Драгановић**, **Славко Вукша**, **Светлана Ђуричић**, **Миланка Боговац**, *Сеобе народа и уџрожавање националне безбедности Републике Србије*
- 17,45–18,00: **Дискусија**

СЕСИЈА 3.

ДРЖАВНЕ ПОЛИТИКЕ ПРЕМА МИГРАЦИЈАМА

(МОДЕРАТОР: НАДА НОВАКОВИЃ), Институт за социолошка истраживања

- 15,00–15,15: **Мирјана Рашевић**, *Миграџиони феномен у кључним националним ситуацијама*
- 15,15–15,30: **Ђорђе Кулић**, *Институџонална инфраструкџура Србије, кандидатура за чланство у Евројској унији, у џроцесу уџрављања избеџличком кризом*
- 15,30–15,45: **Мирјана Бобић**, **Милица Весковић**, **Анђелковић**, *Емиграџија младих из Србије: од изазова до моџуће одговора*
- 15,45–16,00: **Дискусија**
- 16,00–16,15: **Кафе пауза**
- 16,15–16,30: **Даница Шантић**, *Улога Србије у зајадно-балканској миграџионој руџи*
- 16,30–16,45: **Владан Станковић**, **Зоран Милосављевић**, *Економски чиниоци миграџија у земљама чланицама Евројске Уније*
- 16,45–17,00: **Владан Видицки**, *Прилаџођавање имиграната новом друштвено-економском амбијенту као рана фаза џишениџалног развоја еџничког џредузетништва*
- 17,00–17,15: **Александра Вишекруна**, *Миграџије и њихов уџицај на (сџро)вођење стечајног џосџука*
- 17,15–17,30: **Дискусија**

ПАРАЛЕЛНЕ СЕСИЈЕ

Субота, 22. октобар 2016. године

СЕСИЈА 4.

ЈАВНИ ДИСКУРСИ О МИГРАЦИЈАМА (МОДЕРАТОР: СЛОБОДАН МРЂА),
Институт за социолошка истраживања

10,00–10,15: Регистрација учесника

10,15–10,30: **Весна Лукић**, *Утицај информационо-комуникационих технологија на миграције*10,30–10,45: **Бојан Тодосијевић**, *Перцепција друштвених последица имиграције: идеолошке разлике у Европи*10,45–11,00: **Александра Марковић**, *Прекарност и миграциони: пролазни изазов или претња за сигурност и стабилност европске заједнице*11,00–11,15: **Светлана Станаревић**, *Секуријизација миграција и страх од миграција у јавном простору*

11,15–11,30: Дискусија

11,30–12,00: Кафе пауза

12,00–12,15: **Дејана Костић**, *Контрола граница, стварање државе: критичка анализа медијског дискурса о сукобу на српско-мађарској граници током „избегличке кризе“*12,15–12,30: **Зоран Јевтовић**, **Предраг Бајић**, *Слика о миграцијима у дискурсу дневне штампе Србије*12,30–12,45: **Немања Звијер**, *Начини визуелног представљања миграција у медијима у Србији*12,45–13,00: **Милена Токовић**, *На леђима махничког бика: друштвено ангажована/активистичка уметност – брисање или зашварење граница?*13,00–13,15: **Аница Драговић**, **Марија Дракуловска Чукалевска**, **Ивана Драговић**, *Ставови младих према (е)миграцијама у Републици Македонији*

13,15–13,30: Дискусија

13,30: Ручак

СЕСИЈА 5.

ИДЕНТИТЕТИ, ИДЕНТИТЕТСКИ И РАЗВОЈНИ АСПЕКТИ МИГРАНАТА И ДИЈАСПОРЕ (МОДЕРАТОР: МИЛИЦА ВЕСКОВИЋ АНЂЕЛКОВИЋ), сала 108

09,15–09,30: Регистрација учесника

09,30–09,45: **Јелена Предојевић-Деспић**, *Ко је отишао, а ко би се вратио: разлике између српских високообразованих емиграната у Сједињеним Америчким Државама и Канади*09,45–10,00: **Верица Јанеска**, **Силвана Мојсовска**, **Александра Лозаноска**, *Одлив мозгова и иновациони капацитети Западне Балкана*10,00–10,15: **Јован Филиповић**, *Менаџмент виртуелног универзитета српске дијаспоре као комплексне организације: настајање лидерства једне нације*10,15–10,30: **Александар Вукић**, **Марина Перић Касељ**, *Дијаспорске заједнице Хрватске и Црногораца на Аљасци и у Арјенини*

- 10,30–10,45: **Дискусија**
- 10,45–11,15: **Кафе пауза**
- 11,15–11,30: **Зорица Мршевић**, *Интерсекционални положај жена мигранткиња*
- 11,30–11,45: **Милица Бобић**, *Кућа далеко од куће: идентитет(и), род и феминизација миграција*
- 11,45–12,00: **Драгана Радисављевић-Ћипаризовић**, *Етнорелигијски аспекти савремених миграција: изазови интерпретације миграција и азиланата у земљама Европске уније и Србији*
- 12,00–12,15: **Ивана Величковски**, *Миграције у Банату од XVIII до почетка XXI века и међуетнички односи*
- 12,15–12,30: **Андреј Кубичек**, *Миграције „народа барија“: случај Рома на Балкану*
- 12,30–12,45: **Дуња Полети Ћосић, Тамара Петровић Трифуновић**, *Азиланти између чекића и наковња: „мигрантска криза“ у Србији*
- 12,45–13,00: **Дискусија**
- 13,30: **Ручак**

СЕСИЈА 6.

СОЦИО-ПСИХОЛОШКЕ ДИМЕНЗИЈЕ МИГРАЦИЈА И МИГРАНАТА (МОДЕРАТОР: НАДА СЕКУЛИЋ), сала 101

- 10,15–10,30: Регистрација учесника
- 10,30–10,45: **Горица Лукић**, *Савремене миграције и интеркултурализам у образовању*
- 10,45–11,00: **Наташа Симић, Маша Вукчевић, Јована Гашић**, *Образовање деце избеглица – изазови и решења*
- 11,00–11,15: **Наташа Симић, Јована Бјекић, Урош Радмановић, Исидора Илић**, *Психолошке потребе и добробит деце избеглица у Србији*
- 11,15–11,30: **Сретен Јелић, Милица Васић**, *Жене и деца мигранти – жртве тираније људима*
- 11,30–11,45: **Дискусија**
- 11,45–12,15: **Кафе пауза**
- 12,15–12,30: **Маша Вукчевић, Јелена Момировић, Данка Пурић**, *Повезаност између трауматског искуства у имиграцији и психолошке vulnerabilности*
- 12,30–12,45: **Маша Вукчевић, Драгана Ђукић, Марко Живановић**, *Секундарна имиграционизација код људи који раде са избеглицама у Србији: ирелиминарни резултати*
- 12,45–13,00: **Слађана Драгишић Лабаш, Милана Љубичић**, *Активно стварање миграција повратника: приказ случаја*
- 13,00–13,15: **Огњен Обућина**, *Миграционе намере у земљама централне и источне Европе*
- 13,15–13,30: **Дискусија**
- 13,30: **Ручак**

СЕСИЈА 7.

МИГРАЦИЈЕ И ТЕРИТОРИЈАЛИЗАЦИЈА (МОДЕРАТОР: СТЕФАН ЈАНКОВИЋ), сала 105

10,30–10,45: Регистрација учесника

10,45–11,00: **Сања Клемпић Богади, Драго Жупарић-Иљић, Соња Подгорелец,** *Майирање миграције у Хрватској: њобијање њовијесне њерсијективне и савремене изазови*

11,00–11,15: **Вања Јавор,** *Улога миграција у њросијорној дисијрибуцији сѡановнишѡва у Централној Србији*

11,15–11,30: **Вера Бацковић, Ирена Петровић,** *Везаност за место и миграциони потенцијал: студија случаја осам градова у Србији*

11,30–11,45: **Александар Томашевић, Валентина Соколовска,** *Општинска мрежа дневних миграција у Ауијономној Покрајини Војводини*

11,45–12,00: **Дискусија**

12,00–12,30: **Кафе пауза**

12,30–12,45: **Петар Анђелковић,** *Миграције у Србији и феномен „региона који ѡасну“*

12,45–13,00: **Анђелка Мирков,** *Перцепција ушѡицаја кинеских досељеника на развој градова средње величине у Србији*

13,00–13,15: **Стефан Јанковић,** *Заглављени између: исѡишѡивање лиминалности у ѡранзијорној фази миграција међу мигрантима у Београду*

13,15–13,30: **Дискусија**

13,30: **Ручак**

**INTERNATIONAL CONFERENCE: CONTEMPORARY
MIGRATION AND SOCIAL DEVELOPMENT**
– An Interdisciplinary Perspective

Friday, October 21st, 2016

08,45–09,15: Registration of participants

SESSION 1.

**DEMOGRAPHIC AND SOCIAL CAUSES AND CONSEQUENCES OF
CONTEMPORARY MIGRATION (MODERATOR: MIRJANA BOBIĆ), room 108**

09,30–09,45: **Vladimir Nikitović**, *The Impact of Migration on Demographic Processes in the Region of Former Yugoslavia*

09,45–10,00: **Marijana Maksimović**, *Migration and Human Resources in the Context of Globalization*

10,00–10,15: **Nemanja Trbojević**, *Classical and Contemporary Sociological Contributions to Immigrants' Integration Process Analysis: Theoretical Basis for the Integration Processes Explanation*

10,15–10,30: **Nada Novaković, Marija Obradović**, *Migrations, Social Movements and Solidarity*

10,30–10,45: **Discussion**

10,45–11,15: **Coffee break**

11,15–11,30: **Slobodan Miladinović**, *Forced Migrations and Their Social Implications*

11,30–11,45: **Lorna Štrbac**, *Globalization and Contemporary Migrations*

11,45–12,00: **Aleksandar Gordić**, *Trans-border Migrations and Possibilities of Demographic Renewal of Serbia*

12,00–12,15: **Jovana Čikić, Snežana Stojšin**, *Daily Commuting of Female Population in Vojvodina*

12,15–12,30: **Discussion**

12,30–13,00: Book promotion: Society and Space (Društvo i prostor), Snežana Stojšin, Nada Novaković

13,00–15,00: **Lunch break**

PARALEL SESSIONS

SESSION 2.

**MIGRATION IN SECURITY AND GEOPOLITICAL KEY
(MODERATOR: SRĐAN ŠLJUKIĆ), room 108**

15,00–15,15: **Damir Josipovič**, *Geopolitics and Migration: Migration Industry as an Important Stability/Instability Factor of the Western Balkan Countries*

15,15–15,30: **Vladimir Ajzenhamer**, *Migrant Crisis as a "Crisis" of Classical Geopolitics*

15,30–15,45: **Ružica Jakešević**, *The Impact of Migration Crisis on Security Policies and Practices of the Countries on the Balkan Route*

15,45–16,00: **Siniša Tatalović**, *Political and Security Implications of Migration/Refugee Crisis 2015/2016 on Bilateral Relations between Croatia and Serbia*

- 16,00–16,15: **Discussion**
16,15–16,30: **Coffee break**
16,30–16,45: **Nemanja Đukić, Predrag Živković**, *Geopolitics of Middle Eastern Migration*
16,45–17,00: **Nada Sekulić**, *Arms Trade in Syria and Its Impact on Refugee Crisis in Europe*
17,00–17,15: **Dejan Radinović**, *Arab Spring and Migrant Crisis: Security Challenge for European Countries*
17,15–17,30: **Mina Zirojević, Katarina Jovičić**, *Migration and Terrorism – The Problem and Possible Solutions*
17,30–17,45: **Mile Draganović, Slavko Vukša, Svetlana Đuričić, Milanka Bogovac**, *Migration of People and a Threat to National Security of Serbia*
17,45–18,00: **Discussion**

SESSION 3.

STATE POLICIES TOWARDS MIGRATION (MODERATOR: NADA NOVAKOVIĆ),
room: Institute of Sociology and Social Research

- 15,00–15,15: **Mirjana Rašević**, *The Migration Issue in Key National Strategies*
15,15–15,30: **Đorđe Kuljić**, *Institutional Infrastructure of Serbia, Candidate County for EU Membership, in the Process of Managing Migrant Crisis*
15,30–15,45: **Mirjana Bobić, Milica Vesković Anđelković**, *Youth Emigration from Serbia: From a Challenge to a Potentially Affirmative Response*
15,45–16,00: **Discussion**
16,00–16,15: **Coffee break**
16,15–16,30: **Danica Šantić**, *The Role of Serbia at the West Balkan Migration Route*
16,30–16,45: **Vladan Stanković, Zoran Milosavljević**, *Migration in the Member States of the European Union*
16,45–17,00: **Vladan Vidicki**, *Immigrant Adaptation to New Socio-economic Ambience as an Early Stage of Potential Ethnic Entrepreneurship Development*
17,00–17,15: **Aleksandra Višekruna**, *Migrants and Their Influence on Insolvency Proceedings*
17,00–17,45: **Discussion**

Saturday, October 22nd, 2016

PARALEL SESSIONS

SESSION 4.

PUBLIC DISCOURSES ON MIGRATION (MODERATOR: SLOBODAN MRĐA),
room: Institute of Sociology and Social Research

- 10,00–10,15: Registration of participants
10,15–10,30: **Vesna Lukić**, *The Impact of Information and Communication Technologies on Migration*
10,30–10,45: **Bojan Todosijević**, *Perceptions of Social Consequences of Immigration: Ideological Differences in Europe*
10,45–11,00: **Aleksandra Marković**, *Precarity and the Migrants: A Passing Challenge or a Threat to Security and Stability of European Society*
11,00–11,15: **Svetlana Stanarević**, *Migration Securitization and the Fear of Migrants in Public Space*

- 11,15–11,30: **Discussion**
- 11,30–12,00: **Coffee break**
- 12,00–12,15: **Dejana Kostić**, *Policing the Border, Producing of the State: A Critical Discourse Analysis of Press Representation of Conflict on the Serbian-Hungarian Border During the ‘Refugee Crisis’*
- 12,15–12,30: **Zoran Jevtović, Predrag Bajić**, *The Image of Migrants in the Serbian Daily Newspaper Discourse*
- 12,30–12,45: **Nemanja Zvijer**, *The Ways of Visual Representations of Migrants in the Media in Serbia*
- 12,45–13,00: **Milena Toković**, *On the Back of the Mad Bull: A Socially Engaged/Activist Art – Erasure or Closure of Borders?*
- 13,00–13,15: **Anica Dragović, Marija Drakulovska Čukalevska, Ivana Dragović**, *Attitudes of Youth Towards (e)migration in Republic of Macedonia*
- 13,15–13,30: **Discussion**
- 13,30: **Lunch break**

SESSION 5.

IDENTITY, IDENTIFICATIONAL AND DEVELOPMENTAL ASPECTS OF MIGRANTS AND DIASPORA (MODERATOR: MILICA VESKOVIĆ ANĐELKOVIĆ), room 108

- 09,15–09,30: Registration of participants
- 09,30–09,45: **Jelena Predojević-Despić**, *Who Has Left, and Who Would Come Back: Differences between Highly-educated Serbian Emigrants in USA and Canada*
- 09,45–10,00: **Verica Janeska, Silvana Mojsovska, Aleksandra Lozoska**, *Brain-drain and Innovation Capacity in the Western Balkans*
- 10,00–10,15: **Jovan Filipović**, *Management of the Serbian Diaspora Virtual University as a Complex Organization: Emerging Leadership of One Nation*
- 10,15–10,30: **Aleksandar Vukić, Marina Perić Kaselj**, *Diasporic Communities of Croats and Montenegrins in Alaska and Argentina*
- 10,30–10,45: **Discussion**
- 10,45–11,15: **Coffee break**
- 11,15–11,30: **Zorica Mršević**, *Intersectional Position of Women Migrants*
- 11,30–11,45: **Milica Bobić**, *Home Away From Home: Identity(ies), Gender and Feminization of Migration*
- 11,45–12,00: **Dragana Radisavljević-Ćiparizović**, *Ethno-religious Aspects of Modern Migrations: The Challenges of Integrating Migrants and Asylum Seekers in the EU Countries and Serbia*
- 12,00–12,15: **Ivana Veličkovski**, *Migrations in Banat from the 18th to the Beginning of the 21st Century and Interethnic Relations*
- 12,15–12,30: **Andrej Kubiček**, *Migrations of “Pariah People”: The Case Study of Roma in the Balkans*
- 12,30–12,45: **Dunja Poleti Ćosić, Tamara Petrović Trifunović**, *Asylum Seekers between a Rock and a Hard Place: The “Migrant Crisis” in Serbia*
- 12,45–13,00: **Discussion**
- 13,30: **Lunch break**

SESSION 6.

SOCIO-PSYCHOLOGICAL DIMENSIONS OF MIGRATION AND MIGRANTS' (MODERATOR: NADA SEKULIĆ), room 101

- 10,15–10,30: Registration of participants
- 10,30–10,45: **Gorica Lukić**, *Contemporary Migrations and Interculturalism in Education*
- 10,45–11,00: **Nataša Simić, Maša Vukčević, Jovana Gašić**, *Education of Refugee Children – Challenges and Solutions*
- 11,00–11,15: **Nataša Simić, Jovana Bjekić, Uroš Radmanović, Isidora Ilić**, *Psychological Needs and the Well-being of Refugee Children in Serbia*
- 11,15–11,30: **Sreten Jelić, Milica Vasić**, *Women and Children – Victims of Human Trafficking*
- 11,30–11,45: **Discussion**
- 11,45–12,15: **Coffee break**
- 12,15–12,30: **Maša Vukčević, Jelena Momirović, Danka Purić**, *The Relation between Traumatic Experiences in Transit and Psychological Vulnerability*
- 12,30–12,45: **Maša Vukčević, Dragana Đukić, Marko Živanović**, *Secondary Traumatization of People Working with Refugees in Serbia*
- 12,45–13,00: **Slađana Dragišić Labaš, Milana Ljubičić**, *Active Aging of Migrant Returnees: A Case Study*
- 13,00–13,15: **Ognjen Obućina**, *Migration Intentions in Central and Eastern Europe*
- 13,15–13,30: **Discussion**
- 13,30: **Lunch break**

SESSION 7.

MIGRATION AND TERRITORIALIZATION (MODERATOR: STEFAN JANKOVIĆ), room 105

- 10,45–11,00: **Sanja Klempić Bogadi, Drago Župarić-Ilić, Sonja Podgorelec**, *Mapping of Migration in Croatia: Contesting Historical Perspective and Contemporary Challenges*
- 11,00–11,15: **Vanja Javor**, *The Role of Migration in Spatial Distribution of Population in Central Serbia*
- 11,15–11,30: **Vera Backović, Irena Petrović**, *Place Attachment and Migration Potential: Case Study of Eight Cities in Serbia*
- 11,30–11,45: **Aleksandar Tomašević, Valentina Sokolovska**, *Commuting Network of Municipalities in AP Vojvodina*
- 11,45–12,00: **Discussion**
- 12,00–12,30: **Coffee break**
- 12,30–12,45: **Petar Anđelković**, *Migrations in Serbia and Phenomena of “Dying Regions”*
- 12,45–13,00: **Anđelka Mirkov**, *Perceptions of the Influence of Chinese Immigrants on the Development of Medium-Sized Towns in Serbia*
- 13,00–13,15: **Stefan Janković**, *Stuck in Between: Questioning of Liminality in Transitory Phase of Migration among the Migrants in Belgrade*
- 13,15–13,30: **Discussion**
- 13,30: **Lunch**

Владимир Никитовић*

Институт друштвених наука, Београд

Утицај миграција на демографске процесе у региону бивше Југославије

Популациони трендови у XXI веку указују на то да је на простору бивше Југославије на делу процес демографске хомогенизације. Ублажене су разлике између субрегиона, нарочито оне које су биле најизраженије у првим деценијама након Другог светског рата. Осим кохезионих историјских и културолошких, географски фактора су поново актуелни у савременим миграционим процесима у региону. Чини се да, осим демографски сличних процеса, простор бивше Југославије очекују и слични миграциони трендови у наредном периоду. Централна питања овог рада су колике су шансе за то у демографском смислу и колико миграциони процеси могу да утичу на развој држава насталих распадом СФРЈ.

Актуелни транзициони коридор миграната преко територије бивше СФРЈ јавља се као прва могућа претходница уобичајеног тока са дугорочном перспективом. Полазећи од прогнозе неповољних демографских тенденција у овом веку, а под претпоставком економског опоравка читавог региона, те слабије изражене селективности миграционе легислативе у односу на западноевропске државе, тренутно махом емиграциони простор може постати имиграциони већ до средине века.

Користећи актуелни пројекциони модел Уједињених нација, посебним поступком је добијен методолошки конзистентан сет обима будуће нето миграције (са распоном вероватноће) потребне за одржање данашње величине и старосне структуре становништва за сваку државу у региону бивше Југославије, а у случају Србије и за сва три субрегиона (Војводина, Централна Србија и Косово). Након евалуације резултата, извесно је да ће процеси смањења и старења домицилног становништва, путем новог правца миграционих токова, суштински утицати на етничку прекомпозицију простора бивше Југославије будући да нема довољно емпиријског основа да се претпостави дугорочно одржање емиграционог карактера у овом региону.

Кључне речи: спољне миграције, бивша Југославија, демографска будућност, популациони модели

* v.nikson@gmail.com

Vladimir Nikitović

Institute of Social Sciences, Belgrade

The Impact of Migration on Demographic Processes in the Region of Former Yugoslavia

Population trends in this century indicate that demographic homogenization takes place in the region of former Yugoslavia. Besides the cohesion factors of historical and cultural origin, those of geographical grounds have become relevant again in contemporary migration flows in the region. It seems that, in addition to the similar demographic processes, the successor states of former Yugoslavia could experience common migration trends in the future. The central issues of the paper are as follows: What are the chances of such an outcome in demographic terms, and how migration can affect the demographic change of the successor states?

The current migrant corridor across the territory of the former Yugoslavia could be a predecessor of the long-term regular inflow. Given the forecasts of unfavorable demographic trends for this century, while assuming the economic recovery of the entire region, together with the less pronounced selectivity of migration legislation in relation to Western European countries, the region net emigration could reverse to net immigration by the mid-century.

The projection model used for the 2015 UN World Population Prospects has been exploited to result in a methodologically consistent set of future net migration (with a range of probabilities) necessary for maintaining the current size and age structure of the population for each of the successor states. It is certain that the ethnic composition of the region will be substantially affected by the new migration inflows induced by reduction and aging of the domicile populations as there is no sufficient empirical evidence to support the thesis of long-term emigration.

Key words: international migration, former Yugoslavia, demographic future, population models

Маријана Максимовић*

Институт друштвених наука, Београд

Миграције и људски ресурси у контексту глобализације**

Миграциони процеси су веома стара појава. Најпознатије миграције у историји су миграције Јевреја. Најпознатије сеобе српског народа су сеобе Срба под вођством патријарха Арсенија Чарнојевића у XVII и XVIII веку. Затим, у новијој историји то су сеобе српског народа за време првог светског рата, као и сеобе изазване ратовима у десетој деценији XX века. Тако су се временом искристалисале врсте сеоба, зависно од узрока настанка, последица, миграције према дужини трајања, према нивоу на коме се одвијају. Данашње миграције су глобална појава, обухватају сва друштва без обзира на њихов степен развоја, чврстину националних држава или ступањ либерализације. Миграције утичу на развој једног друштва, у економском, културном, религијском, политичком, историјском смислу. Понекада је миграциона политика веома ригорозна према мигрантима, тако да се граничи са антимиграторном политиком. Осим тих миграција, које су проузроковане ратовима и другим политичким сукобима, slabим развојем земаља, постоје и оне миграције које су мање по обиму, али не и по значају. Наиме, реч је о економским миграцијама у вези са величином и начином пословања компанија, односно степеном глобализације. Од када се увидело да су људски ресурси веома важна компонента на путу до конкурентности предузећа, од тада су они и сврстани у ранг са финансијама и технологијом. Из тих разлога, корпоративни мигранти играју значајну улогу у процесу сеоба.

Кључне речи: миграције, глобализација, људски ресурси, корпоративни мигранти

* mmaksimovic@idn.org.rs

** Рад је резултат пројекта *Моделирање развоја и интеграције Србије у светске токове у светлу економских, друштвених и историјских питања* (број 179038), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, 2011.

Marijana Maksimović

Institute of Social Sciences, Belgrade

Migration and Human Resources in the Context of Globalization

Migration processes are very old phenomenon. The most popular migrations are the migrations of the Jews through the centuries. The most famous migrations of the Serbian people are migrations under the leadership of Patriarch Arsenije Černojević in the 17th and one in the 18th century. In the recent history, migrations of the Serbian population during the First World War, as well as the migrations caused by war in the last decade of the 20th century are notable. Over time, we got a clear picture of the types of migrations depending on their cause, consequences, according to the duration of migration, according to the level at which they take place. Today's migrations are a global phenomenon: all societies are included regardless of their level of development, the strength of the nation state or the level of liberalization. Migrations impact the ways in which society develops economically, culturally, religiously, politically and historically. Sometimes the migration policy is very rigorous towards migrants, coming close to the anti-migratory policy. Besides the migrations caused by wars and other political conflicts, as well as weak development of countries, there are also those migrations that are smaller in scope, but not in their significance. It is the case with economic migration related to the size and the ways companies operate, or the degree of globalization. Since the human resources become a very important component of the competitiveness of enterprises, they were put in line with the technology and finance. Due to this development, corporate migrants play an important role in the process of migrations.

Key words: migration, globalization, human resources, corporate migrants

Немања Трбојевић*

Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду

Класични и савремени социолошки доприноси анализи процеса интеграције имиграната: теоријске основе за објашњење интеграционих процеса

У раду ће бити изложен преглед најважнијих социолошких модела интеграције имиграната. Посебна пажња ће бити посвећена разлици између друштвених карактеристика савремених миграционих процеса, у односу на неке раније. У првом делу рада биће представљени класични доприноси социологије у овој области, да би се након тога фокус рада усмерио на савремене социолошке моделе интеграције. Рад ће, такође, садржати и кратак осврт на различите миграционе политике и њихове теоријске основе. На крају, биће указано на значај теоријски утемељеног објашњења интеграције имиграната, са циљем потпуног разумевања савремених миграционих процеса.

Кључне речи: миграције, етничке групе, модели интеграције, миграциона политика, социолошке теорије

* tnemanjat@yahoo.com

Nemanja Trbojević

Faculty of Philosophy, University of Novi Sad

Classical and Contemporary Sociological Contributions to Immigrants' Integration Process Analysis: Theoretical Basis for the Integration Processes Explanation

The paper gives an overview of the most important sociological models of immigrant integration. Special attention will be given to the differences between the social characteristics of contemporary migration processes and the prior ones. First part of the paper presents classical sociological contributions in this field. Later, the paper will focus on contemporary sociological models of integration. The paper will also contain a brief overview of the different migration policies and their theoretical basis. In the end, the importance of theory-based explanation of the immigrants' integration will be emphasised, in order to give a contribution to understanding of contemporary migration processes.

Key words: migration, ethnic groups, integration models, migration policy, sociological theories

Нада Новаковић*

Институт друштвених наука, Београд

Марија Обрадовић**

Институт за новију историју Србије, Београд

Мигранти, друштвени покрети и солидарност

У раду се истражују најважније карактеристике односа савремених друштвених покрета, институција и елита према миграцијама, посебно у Европи, која је жељено одредиште већине миграната. Објашњење тих појава, њихов опис и разумевање захтевају интердисциплинаран приступ. Социологија, економија и политикологија у томе имају значајно место. Аутори полазе од тезе да су савремене миграције логична последица крупних глобалних и геополитичких промена које утичу и на догађања у Европској унији и у земљама на периферији Европе. Однос према мигрантима је друштвено и историјски детерминисан, а најважнији утицај на политику према актуелним миграцијама имају најмоћније земље капиталистичког центра. Друштва на полупериферији система, посебно она која су изван ЕУ, имају малу друштвену моћ да самостално креирају мигрантску политику. Србија је земља на „балканској рути“, изван ЕУ и на полупериферији светског капиталистичког система. Њен однос према миграцијама одлучујуће је детерминисан страним факторима, док је значај домаћих друштвених покрета маргиналан. У првом делу текста аутори наводе најважније узроке и последице неолибералног концепта глобализације у земљама капиталистичког центра и полупериферије (раст економских, политичких, социјалних, верских, етничких и регионалних неједнакости и сукоба). Други део представља социолошку и политиколошку анализу друштвених покрета у Европи (друштвене вредности, степен организованости, утицај на политички и друштвени живот). Трећи део садржи резултате истраживања односа десних и левих друштвених покрета и политичких странака према актуелним миграцијама. На крају аутори закључују да су мигрантима најчешће ускраћени право на живот, слобода кретања и солидарност. То нису само „европске“ већ и цивилизацијске вредности.

Кључне речи: друштвени покрети, мигранти, солидарност, слобода кретања, сукоби

* novakovic.nada@gmail.com

** m.obradovicinis1@gmail.com

Nada Novaković

Institute of Social Sciences, Belgrade

Marija Obradović

Institute for Recent History of Serbia, Belgrade

Migrations, Social Movements and Solidarity

In this paper, authors examine the most important characteristics of the relationship between the contemporary social movements, institutions and elites towards migration, especially in Europe, which is desired destination for most migrants. An explanation of these phenomena, its description and understanding requires interdisciplinary approach. Sociology, economy and political science in this matter have an important place. The authors presume that modern migrations are a logical consequence of major global and geopolitical changes that affect the events in the EU and in the countries on the periphery of Europe. Attitude towards migrants is socially and historically determined, and the most powerful countries in the center of the capitalist system have the major influence towards contemporary migration. Societies on the semi-periphery of Europe, especially those outside EU, have a smaller degree of social power to create an independent migrant policy. Serbia is a country on the „Balkan route“, outside the EU, and on the semi-periphery of the world capitalist system. Serbia's attitude towards migration is mainly determined by foreign factors, while the importance of local social movements is marginal. In the first part of the article, authors present the most important causes and consequences of the neoliberal concept of globalization in the countries of capitalist center and semi-periphery (economic growth, political, social, religious, ethnic and regional inequalities and conflicts). The second part of this text is devoted to the sociological and political analysis of the essence of social movements and social parties in Europe (social values, level of organization, and influence on political and social life). The third part of the paper contains the results of research on the relationship of the right and left social movements to the actual migration. At the end, authors conclude: migrants are usually deprived of the right to life, freedom of movement and solidarity. These are not only “European”, but also civilizational value.

Key words: migrants, social movements, solidarity, freedom of movement, conflicts

Слободан Миладиновић*

Факултет организационих наука, Универзитет у Београду

Принудне миграције и њихове социјалне импликације

Миграције постоје колико и људска историја. Њих је могуће класификовати према већем броју критеријума. Предмет овог рада су принудне миграције које могу да покрену природне катастрофе, као и други друштвени субјекти (друштвене групе, народи, државе, легалне и илегалне оружане формације итд.) применом физичке силе. У новије време је приметан тренд раста броја принудних миграната који су напустили своје домове под притиском оружаног сукоба. Порастом броја миграната мењају се и одређени социјални обрасци принудних миграција. Док су се оне раније одвијале на краћим одстајањима, сада се све више одвијају на дужином. Промењени обрасци принудних миграција стављају на дневни ред и нове проблеме. Пре свега, овде се имају у виду проблеми са адаптацијом придошлица на нову средину, али и са њиховим прихватањем од староседелаца и државних власти земаља дестинације. Препреке које се постављају пред мигранте најчешће су културне разлике, непознавање језика, често и недостатак образовања и стручних знања на основу којег би могли да се укључе у радни процес. У новије време су актуелне и религијске разлике које се често повезују са верским екстремизмом тако да мигранти имају проблем да прихвате навике становништва у земљама у којима траже боравак или политички азил.

Кључне речи: миграције, рат, инклузија, адаптација, азиланти

* miladinovic.slobodan@fon.bg.ac.rs

Slobodan Miladinović

Faculty of Organizational Sciences, University of Belgrade

Forced Migrations and Their Social Implications

Migrations are as old as human history. They can be classified based on multiple criteria. Subject of this paper are the forced migration that can be caused by natural disasters as well as the application of physical force, by other social actors (social groups, people, governments, legal and illegal armed formations, etc.). In recent years, there has been an increasing trend in the number of forced migrants leaving their homes under pressure due to the armed conflicts. Certain social patterns of the forced migrations are being amended with the increasing number of migrants. While the earlier ones took place at shorter distances, new ones are increasingly taking place at longer distances. Altered patterns of forced migrations placed new problems on the agenda. First of all, we have here in mind the problems with the adaptation of newcomers to the new environment, as well as the problems with their acceptance by the local population and also the problems with state governments of destination countries. The obstacles that are placed in front of the migrants are mostly cultural differences, lack of language skills and often a lack of education and professional knowledge on the basis of which they could be involved in the work process. In recent years, the religious differences are present and often associated with religious extremism, therefore the migrants find it difficult to accept the habits of the population in countries where they ask for residence permit or seek political asylum.

Key words: migration, war, inclusion, adaptation, asylum seekers

Лорна Штрбац*

Факултет политичких наука, Универзитет у Београду

Глобализација и савремене миграције

Процес глобализације можемо сматрати једним од најзначајнијих фактора који је од краја прошлог века па све до данашњих дана утицао на динамику миграторних кретања. Сложен и мултидимензионалан процес глобализације током друге половине XX века водио је ка све већој трннсационализацији света, релативизацији државног суверенитета, релативизацији граница, ка општој територијалној, трговинској, политичкој и културној повезаности и међузависности. Та густа повезаност и међузависност појавила се као резултат технолошко-информатичке револуције, успона транснационалних корпорација, наднационалних економских сила, наднационалних политичких институција, распротирања индустријализма, постиндустријализма, идеје демократије, вишепартијског система итд.

У овом раду ће бити анализиран утицај глобализације на савремена миграторна кретања у два временска периода, која се разликују по економским, културолошким, политичким цртама које су биле доминантне на глобалном нивоу, али и на нивоу супранационалних региона у свету. Те две фазе су: 1) од пада Берлинског зида, слома Варшавског пакта и распадања вишенационалних држава СССР, Чехословачке, Југославије па до избијања светске финансијске кризе 2008. године; 2) од избијања светске финансијске кризе 2008. године до експлозије миграција последњих година. Циљ рада биће анализирање односа глобализације као сложеног и мултидимензионалног процеса и миграторних кретања и указивање на утицај економских, безбедносних и политичких фактора интегрисаних у процес глобализације на експлозију миграција током последњих година.

Кључне речи: глобализација, глобална економија, глобална безбедност, социјалне неједнакости, миграције

* lorna.strbac@yahoo.com

Lorna Štrbac

Faculty of Political Sciences, University of Belgrade

Globalization and Contemporary Migrations

The process of globalization can be seen as one of the most important factors of the end of the last century to the present day, that impact on the dynamics of migratory movements. The process of globalization in the second half of the 20th century led to greater transnationalization of the world, relativization of state sovereignty, relativization of the state borders, to general territorial, trade, political and cultural integration and interdependence. These connections and interdependence emerged as a result of technological and information revolution, the rise of transnational corporations, transnational economic powers, supranational political institutions, spreading of industrialism, postindustrialism, the idea of democracy, multiparty system, etc.

In this paper, the impact of globalization on contemporary migratory movements during the two periods will be analyzed, which vary according to the economic, cultural, political lines that were dominant at the global level, but also at the level of supranational regions in the world. The two phases are as follows: first, since the fall of the Berlin wall, the collapse of the Warsaw Pact and disintegration of multinational states of the USSR, Czechoslovakia, Yugoslavia, until the outbreak of the global financial crisis in 2008. Second, since the outbreak of the global financial crises of 2008, to the explosion of migration in recent years. The aim of the work will be to analyze the relation between globalization as a complex and multidimensional process and migrations, as well as pointing to the impact of economic, security, political factors integrated into the process of globalization, on the explosion of migration in recent years.

Key words: globalization, global economy, global security, social inequality, migration

Александар Гордић*

Факултет за примењену екологију „Футура“,
Универзитет „Сингидунум“ у Београду

Прекограничне миграције и могућности демографске обнове Србије

Недавне трансконтиненталне миграције, које су дотакле и Србију, покренуле су бројна питања која се односе не само на привремени прихват или смештај, него и на демографску будућност Србије у вези с тим процесима. Апокалиптичка предвиђања последица новијих мигрантских токова нису се обистинила, као што су се углавном изјаловили и покушаји секуритизације (преувеличавања безбедносних ризика), а вероватно предстоје нови таласи, не само с подручја Блиског и Средњег истока. Међутим, често се губи из вида да је Балкан (укључујући Србију) увек, од најстаријих времена, био миграцијска област, понекад и транзиторна, па је и данашњи популациони и етнички састав заправо исход ранијих померања, која су својеврсна константа овог поднебља.

Уз осврт на геополитичке аспекте, у раду ће пре свега бити размотрене етичке обавезе Србије (као емиграционе земље) да прихвата прекограничне економске мигранте. Економске миграције ретко када успостављају демографску равнотежу у простору – оне обично додатно погоршавају просторну дистрибуцију становништва, с хиперконцентрацијом у великим градовима. Осврнућемо се и на објективне и субјективне капацитете за пријем – најпре, могућности здравственог, социјалног, економског, стамбеног збрињавања нису завидне, имајући у виду данашњу привредну и општу ситуацију у земљи. С друге стране, пријемчивост локалног становништва сигурно је виша него у већини европских земаља, али искршавају и проблеми интеграције/адаптације, поготово за потенцијалне имигранте из удаљених култура.

У раду ће бити образложено како је врло мало вероватно да ће имиграцијом моћи да се поправе тренутне демографске прилике, односно попуне празнине у депопулационим регионима Србије јер то није уследило ни после досадашњих егзодуса из бивших југословенских република и покрајина, а ни након масовне деиндустријализације, током које је без посла остало преко милион индустријских радника. И масован прилив избеглица или усељеника тек накратко побољшава демографску слику земље пријема. Зато је неопходна промишљена политика, односно стратегија прихватања и евентуалног смештаја усељеника, уз прорачунавање различитих (повољнијих и мање повољних) сценарија.

Кључне речи: имиграција, трансконтиненталне миграције, демографска структура, просторни распоред становништва, пријемчивост за (и)мигранте

* algordic@gmail.com

Aleksandar Gordić

Faculty for Applied Ecology "Futura, Singidunum University, Belgrade

Trans-border Migrations and Possibilities of Demographic Renewal of Serbia

Recent trans-continental migrations, which affected Serbia too, raised multiple questions related not only to provisional admission or accommodation, but also for the demographic future of Serbia regarding those processes. Apocalyptic predictions on fresh migrant flows have not come true, as well as attempts at securitization (exaggeration of security risks) have mainly failed, and there are new waves probably forthcoming, issuing not only from the Middle East. However, it is frequently neglected that the Balkan Peninsula (including Serbia) was always, from the ancient times, in fact a migratory area, sometimes a transitory one, so its present populational and ethnic composition is actually a result of earlier movements, which are a sort of a constant of this region.

With a review of geo-political aspects, here will be discussed, first, ethical duties of Serbia (as an emigrational country) to admit trans-border economic migrants. Economic migrations rarely ever contribute to a demographic balance in space – they usually aggravate additionally the spatial distribution of population, with a hyperconcentration in big cities. Objective and subjective capacities for admission will be considered – before all, capabilities of health, social, economic, residential provision are not ideal, having in mind to-date economic and general conditions in the country. On the other hand, receptivity of local inhabitants is certainly higher than in most European countries, but problems of integration/adaptation also emerge, especially for potential immigrants from distant cultures.

It will be argued that there is very low probability that the immigration could emend actual demographic circumstances, i.e. fill the gaps in depopulated regions of Serbia, for that has not been realized neither after exodus from ex-Yugoslavian republics and provinces so far, nor since massive deindustrialization, during which about a million of industrial workers lost their jobs. Also, a massive influx of refugees or immigrants can improve the demographic image of an admission country only for a while. Thus, a reasonable policy is necessary, that is, a strategy of reception and would-be accommodation of immigrants, with a calculation of various (more and less favorable) scenarios.

Key words: immigration, trans-continental migrations, demographic structure, spatial distribution of population, receptivity for (im)migrants

Јована Чикић, Снежана Стојшин*

Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду

Дневне миграције женског становништва у Војводини

Савремена друштва одликује изражена мобилност. Она подразумева просторну покретљивост како људи, тако и робе, капитала и идеја. Такође, мобилност се појављује у разноврсним облицима – од међународних до локалних, од трајних до дневних миграција. Иако је веома изражена, савремена мобилност није изгубила једно од својих основних обележја – селективност. Она обликује различите праксе мобилности како појединаца, тако и група, зависно од макро, мезо и микро фактора.

Постоји бројна социолошка и демографска литература која сведочи о разликама у просторној покретљивости између мушкараца и жена, уопште, као и на нивоу дневних миграција. У основи њиховог тумачења налазе се концепти родних режима и родних уговора, као и њихове специфичности у друштвима одређеног типа (на пример, у друштвима полупериферије).

На том трагу се анализирају дневне миграције женског становништва у Војводини. Полази се од претпоставке да су жене слабије просторно покретне од мушкараца на дневном нивоу. Основну претпоставку допуњавају три додатне: а) постоје разлике према типу насеља у дневној просторној покретљивости жена у покрајини и у ужим просторним целинама (областима), б) постоје разлике у дневној просторној покретљивости жена радница и жена које се још школују и в) уочљив је пораст дневне покретљивости жена у Војводини. Дефинисане претпоставке анализирају се на основу резултата пописа становништва из 2011. године и других доступних извора података (резултати претходних пописа, претходне анализе и сл.).

Кључне речи: дневне миграције, родни режим, родни уговори, Војводина, жене

* jovana.cikic@ff.uns.ac.rs

Рад је део истраживања на пројектима III46006 и 179053 које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (2011–2016).

Jovana Čikić, Snežana Stojšin

Faculty of Philosophy, University of Novi Sad

Daily Commuting of Female Population in Vojvodina

Contemporary societies are characterized by significant population mobility. Mobility refers to the spatial mobility of people as well as commodities, capital and ideas. Also, mobility can occur in various forms – from international to local migrations, from permanent migrations to daily commuting. Despite the fact that mobility is widespread, contemporary mobility has not lost one of its basic attributes – selectivity. Selectivity forms different mobility practices for both individuals and social groups, depending on macro, mezzo and micro factors.

Numerous sociological and demographic literatures address the issue of differences in spatial mobility of men and women, both in general mobility and in daily commuting. The interpretation of those differences is based on concepts of gender regimes and gender contracts, as well as their specificities within the certain type of society (e.g. societies of semi-periphery).

Consequently, we have analyzed daily commuting of female population in Vojvodina. We have assumed that women are commuting less than men. Also, we have assumed that: a) there are differences in commuting patterns of female population based on settlement type at the province and county level, b) there are differences in commuting patterns of female workers and female pupils and students and c) there is an increase in female daily commuting. All of the assumptions have been analyzed based on census results (2011) and other available data sources (previous census results, previous analysis, etc.).

Key words: daily commuting, gender regimes, gender contracts, Vojvodina, women

Дамир Јосиповић*

Институт за етничке студије (*Inštitut za narodnostna vprašanja*), Љубљана

Геополитика и миграције: миграциона индустрија као важан фактор стабилизације/дестабилизације земаља Западног Балкана

После последње финансијске и економске кризе која је избила крајем 2008. године десила се велика трансформација у типу миграција у Европи, па и у земљама Западног Балкана. Уз почетак појачаног исељавања из држава које су пре кризе деловале макроекономски стабилно, догодио се и геополитички поремећај на Блиском истоку и у северној Африци (регион источног Медитерана, тзв. МЕНА). На подручје Западног Балкана, поготово на некадашњи југословенски простор, криза је вишеструко деловала. С једне стране, пропали су одређени привредни сектори, поготово грађевински, производња бољестојећих предузећа пресељена је у јефтиније земље региона, али и света. Уз те више-мање познате податке, у међувремену се одиграла драма низа „арапских пролећа“, која је дестабилизovala политичку географију нарочито Блиског истока. Значајну улогу у томе имала је Турска, која је успела да се извуче без веће нестабилности и која данас игра једну од централних улога у сиријском конфликту. У свему томе миграције су постале оруђе за регионални притисак и елемент дестабилизације Западног Балкана и околине. С једне стране, због либијског рата, централномедитеранска рута нерегуларних миграција померила се на источни обод Медитерана, док је, с друге стране, дошло до огромних премештања становништва због ратних дешавања и прогона у Сирији. Тај миграциони ток ка Европи кренуо је путем балканских земаља. Мада привремено обустављен за масовне помаке, још увек представља снажну полугу која може поновно да дестабилизује земље региона. Аутор, у прилогу, анализира миграциону индустрију, која је нарочито значајна за сагледавање аспеката те вишестрано компликоване ситуације.

Кључне речи: присилне миграције, миграциона индустрија, Западни Балкан, Блиски исток

* damir.josipovic@guest.arnes

Damir Josipović

Institute for Ethnic Studies, Ljubljana

Geopolitics and Migration: Migration Industry as an Important Stability/Instability Factor of the Western Balkan Countries

After the last financial crisis which took place in the end of 2008, a great transformation in the type of migration in Europe occurred, as well as in the Western Balkan countries. Intensification of migrations from the countries which appeared macro-economically stable before the crisis was followed by the geopolitical change in the Middle East and North Africa (region of the Mediterranean). In the Western Balkan, especially in the area of former Yugoslavia, crisis had multiple impacts. On the one side, it has led to the devastation of some sectors of industry, especially the construction sector, and caused the move of production to the countries where labor is cheaper. Arab spring was occurring parallel to the mentioned events, and it further destabilized political geography of the Middle East. Important role in these events Turkey had, which wasn't destabilized by these events, and it has one of the major roles in the Syrian conflict. Migrations became a tool for regional pressure and a destabilizing element of the Western Balkan and its surroundings. On the one hand, due to the war in Libya, central/Mediterranean route of illegal immigrations moved to the east area of the Mediterranean, on the other, a great move of population happened due to the Syrian war. This migration flow towards Europe started through the Balkan countries. Although temporarily closed for the mass movements across the borders, it still represents a strong pull that can destabilize countries of the region. The author is addressing migration industry which is of a vital importance to comprehend this multilayered and complicated situation.

Key words: forced migration, migration industry, Western Balkan, Middle East

Владимир Ајзенхамер*

Факултет безбедности, Универзитет у Београду

Мигрантска криза као „криза“ класичне геополитике

Бурна дешавања на међународној сцени која су обележила почетак новог миленијума довела су до ренесансе геополитичке мисли и буђења интересовања за класичне геополитичке теорије. Терористички напад на Светски трговински центар, „рат против тероризма“, америчке војне интервенције у Авганистану и Ираку, „успон“ Русије, економски узлет Кине и сл. поново су довели у жижу пажње теорије Халфорда Макиндера (*Halford Mackinder*), Николаса Спајкмена (*Nicholas Spykman*) и других класичних геополитичара. С друге стране, узлет (нео)класичне геополитике био је праћен рађањем критичке школе геополитичког мишљења која инсистира на денатурализацији географије. Заговорници критичке геополитике, попут Џона Агњуа (*John Agnew*) и Џерарда Тоала (*Gerrard O Tuathail*) заступају становиште да утицај географских фактора на светску политику није „природан“ и дат сам по себи, већ да превасходно зависи од начина на који их (геополитички) актери схватају.

Актуелна мигрантска криза, изазвана приливом избеглица и миграната из афричких, блискоисточних и азијских држава у државе западне Европе, може послужити као снажан аргумент критичком тумачењу геополитике. Масовне миграције са којима се Европа данас суочава представљају велики изазов за одређена класична геополитичка схватања, превасходно она која третирају географске датости као основне покретаче међународних дешавања. Циљ рада је да покаже на који начин тренутни мигрантски талас доводи у питање једну од кључних поставки класичне геополитике – Макендерову теорију *Hartlenda*.

Кључне речи: геополитика, мигрантска криза, *Halford Makinder*, *Hartlend*

* ajzenhamer@fb.bg.ac.rs; vladimirajzenhamer@yahoo.com

Vladimir Ajzenhamer

Faculty of Security Studies, University of Belgrade

Migrant Crisis as a “Crisis” of Classical Geopolitics

The tumultuous events on international scene that marked the beginning of a new millennium have led to a renaissance of geopolitical thought and have awakened interest in classical geopolitical theory. The terrorist attack on the World Trade Center, the “war on terror”, US military intervention in Afghanistan and Iraq, the „rise“ of Russia, economic boom of China, etc., once again brought to attention theories of Halford Mackinder, Nicholas Spykman and other classical geopoliticians. On the other hand, rebirth of (neo)classical geopolitics was followed by the birth of critical geopolitical thought which insists on denaturalization of geography. According to advocates of critical geopolitics, like John Agnew and Gerard O’Tuathail, impact of geographical factors on world politics cannot be considered as “natural”, but it depends primarily on the understanding of the geopolitical actors.

The current migrant crisis, caused by the influx of refugees and migrants from African, Middle Eastern and Asian countries in the states of Western Europe, can be used as a powerful argument in favor of critical interpretation of geopolitics. Mass migration that Europe faces today represents a major challenge for the survival of certain classical geopolitical conceptions, primarily those which treat geography as a driving force of international development. The aim of this paper is to show how current wave of migrations brings into question one of the key theoretical concepts of classic geopolitics – Mackinder’s *Heartland Theory*.

Key words: Geopolitics, migrant crisis, Halford Mackinder, Heartland Theory

Ружица Јакешевић*

Факултет политичких знаности, Свеучилиште у Загребу

Утјецај миграцијске кризе на сигурносне политике и праксе држава на „балканској рути“

Иако се још 2013. и 2014. године, када су се мјешовити миграцијски токови према Еуропи углавном одвијали преко Средоземља, говорило о дотад незабиљеном броју новопридошних људи на годишњим разинама, отварањем копнених рута те бројке су увелике надмашене. Миграцијску кризу 2015/2016. обиљежило је отварање такозване балканске руте кроз коју је у раздобљу од готово шест мјесеци прошло око седамсто тисућа људи. Та криза се показала као врло погодно средство политичке мобилизације и на унутарњем плану у многим државама и у билатералним односима различитих држава, било транзитних било одредишних, као и на разини Еуропске уније. Поновно отварање „балканске руте“, које овиси понајприје о одрживости споразума између Еуропске уније и Турске, чини се сасвим извјесним, те је у различитим државама могуће уочити промјене које указују на јачање сигурносног приступа у односу на хуманитарни, који је био доминантан у претходном појачаном доласку миграната. Иако је опћа оцјена да тијekom 2015/2016. године није дошло до секуритизације миграцијске кризе, унаточ судару сувереног права сваке државе да контролира своје границе и исто тако јаке обавезе хуманитарног дјеловања према људима којима је потребна међународна заштита, све се чешће уочавају праксе и наративи који указују на промјену приступа уколико дође до потребе поновног отварања еуропских граница за мигранте махом с подручја Блиског истока. Стога је циљ овога рада указати на промјене у сигурносним политикама (не нужно у концептуалним документима), праксама и надлежностима појединих институција у државама на „балканској рути“, које су се догодиле у протеклих годину дана, а које предмнијевају јачање секуритизацијског приступа, узимајући у обзир специфичан положај сваке од држава на рути.

Кључне ријечи: миграције, сигурносна политика, секуритизација, хуманитарно дјеловање, „балканска рута“

* ruzica.jakesevic@fpzg.hr

Ružica Jakešević

Faculty of Political Science, University of Zagreb

The Impact of Migration Crisis on Security Policies and Practices of the Countries on the Balkan Route

Although recorded annual numbers of newly arriving migrants in 2013 and 2014, when mixed migration flows towards Europe generally took place across the Mediterranean, were unprecedented at that time, they were largely exceeded with the opening of the land routes. Migration crisis of 2015/2016 was marked by opening of the so-called Balkan route, through which about seven hundred thousand people have passed over a period of nearly six months. This recent crisis proved to be a very powerful means of political mobilization both at domestic level in many countries, in bilateral relations between different countries, whether transit or destination ones, as well as at the EU level. Reopening of the Balkan route, which depends primarily on the stability of the agreement between the European Union and Turkey, seems quite certain. Hence it is possible to notice some changes in different countries which point out to strengthening of the security approach in relation to humanitarian, which was dominant during the past increased arrival of migrants. Although the general assessment is that migration crisis was not securitized during 2015/2016, despite the clash between the sovereign right of each country to control its borders, and equally strong commitment of providing humanitarian assistance for people in need of international protection, there are some increasingly present practices and narratives that indicate the change of the approach in the case of reopening of European borders for migrants, mostly from the Middle East. Therefore, the aim of this paper is to indicate some changes in security policies (not necessarily in the conceptual documents), practices and competences of individual institutions within the countries on the Balkan route, which occurred during the past year, which imply the strengthening of securitization approach, taking into account the specific position of each country on the route.

Key words: migrations, security policy, securitization, humanitarian actions, Balkan route

Синиша Таталовић*

Факултет политичких знаности, Свеучилиште у Загребу

Политичке и сигурносне импликације миграцијске/избјегличке кризе 2015/2016. на билатералне односе Хрватске и Србије

Полазећи од искустава еуропских држава у рјешавању миграцијских/избјегличких криза, у раду се анализирају концепти и приступи рјешавању тог питања у Хрватској и Србији. Криза која је ескалирала 2015. године показала се као велики хуманитарни, али и сигурносни изазов, посебно за државе на „балканској рути“. У том контексту анализирају се политике Хрватске и Србије према миграцијским/избјеглицама, те утјецај тог питања на њихове унутарње политике, али и билатералне односе. Полази се од тезе да је недавна миграцијска/избјегличка криза била првенствено хуманитарно питање, иако је у обје државе било политичких актера који су заговарали његову секуритизацију, која се није догодила првенствено због транзитног карактера миграцијског вала. Иако није дошло до секуритизације миграцијске/избјегличке кризе 2015/2016, она је у обје државе била високополитизирана, чија је посљедица било озбиљно нарушавање билатералних односа. Томе су допринијели и политички процеси у обје државе у којима су се проводили или требали провести парламентарни избори. Посебан нагласак у раду је стављен на анализу фактора који су утјецали на обликовање политика Хрватске и Србије према миграцијској/избјегличкој кризи. Са тим се циљем приказују позитивна и негативна искуства обје државе у рјешавању миграцијске/избјегличке кризе. Рад обухваћа и анализу политичких и сигурносних импликација миграцијске/избјегличке кризе, посебно оних које су утјецале на промјене у системима националне сигурности Хрватске и Србије. Анализирају се и разлози повећања интереса хрватске и српске стручне и знанствене јавности за ово питање.

Кључне ријечи: сигурност, миграције; избјеглице, миграцијска/избјегличка криза; Хрватска, Србија

* sinisa.tatalovic@fpzg.hr

Siniša Tatalović

Faculty of Political Science, University of Zagreb

Political and Security Implications of Migration/Refugee Crisis 2015/2016 on Bilateral Relations between Croatia and Serbia

Starting from the experiences of European countries in solving migration/refugee crisis, this paper analyzes concepts and approaches in addressing this issue in Croatia and Serbia. The crisis which escalated in 2015 proved to be a great humanitarian and security challenge, especially for the countries along the “Balkan route”. In this context, paper analyzes policies of Croatia and Serbia towards migrants/refugees, and the impact of this issue on their domestic policies, as well as on their bilateral relations. Starting point in the paper is that the recent migration/refugee crisis presented primarily humanitarian issue, although there were political actors in both countries which favored securitization, which didn't occur primarily due to the transit character of the migration wave. Although migration/refugee crisis 2015/2016 was not securitized, in both countries it was highly politicized, which resulted in a serious breach of bilateral relations. What significantly contributed to this situation, were the political processes in both countries in the context of parliamentary elections. Special emphasis in this article is on the analysis of factors that influenced the design of Croatian and Serbian policies towards migration/refugee crisis. Therefore, article points out to some positive and negative experiences of both countries in addressing migration/refugee crisis. It also includes the analysis of political and security implications of migration/refugee crisis, especially those which affected changes in Croatian and Serbian national security systems. It also analyzes the increasing interest of Croatian and Serbian professional and scientific community for this issue.

Key words: Security, migration, refugees, migration/refugee crisis, Croatia, Serbia

Немања Ђукић*

Факултет политичких наука, Универзитет у Бањој Луци

Предраг Живковић**

Филозофски факултет Никшић, Универзитет Црне Горе

Геополитика блискоисточних миграција

Анализа миграција са Блиског истока од 2011. до 2015. године, да не би била беспредметна, мора уважити двије основне метатеоријске и епистемолошке пропозиције. Прво, у анализи друштвених појава разумијевање претходи објашњењу. Друго, савремено (програмирано) друштво не познаје спонтане друштвене процесе, нарочито не оне политичко-безбједносног карактера. То значи да су сви значајнији друштвени процеси увијек процеси остварења неког политичко-безбједносног пројекта. Дакле, 1) о каквом је пројекту ријеч и 2) ко је субјект тог пројекта?

- 1) За разлику од класичног суверенитета који представља искључиву надлежност националне државе да успоставља контролу над територијом, савремени суверенитет је биополитички. Најшире посматрано, биосуверенитет је способност управљања становништвом, при чему се та способност углавном не односи на националну државу. Отуда, феномен миграција престаје да буде демографско питање и постаје питање геополитичког пројектовања.
- 2) Прилив миграната у демографском смислу не представља структуралан проблем за Европу, с обзиром на њене демографске капацитете. Тај прилив свакако изазива структуралан проблем, али (гео)политичког карактера. Наиме, прилив миграната исламског поријекла доприноси јачању деснице у Европској унији (ЕУ), која представља дезинтегративни фактор те стога тај прилив заправо представља пројектовану дестабилизацију ЕУ. У том смислу миграције са Блиског истока треба разумијевати као исти сценарио спољне политике којом су Сједињене Америчке Државе деведесетих година прошлога вијека коришћењем исламског фактора на Балкану и изазивајући распад СФРЈ заправо покушавале успорити интегративне процесе ЕУ.

Кључне ријечи: Миграције, геополитика, Сједињене Америчке Државе, Европска унија, дезинтеграција

* nemanjadjukic00@yahoo.com

** sociollog@gmail.com

Nemanja Đukić

Faculty of Political Science, University of Banja Luka

Predrag Živković

Faculty of Philosophy Nikšić, University of Montenegro

Geopolitics of Middle Eastern Migration

The Analysis of Middle East migrations from 2011 to 2015 – in order to be taken as relevant, must take into account two main meta-theoretical and epistemological propositions. First, in the analysis of any social phenomena, understanding should precede explanation. Second, modern (programmed) society is not characterized by the notion of spontaneous social processes, especially the ones which are, generally speaking, political in nature, or, to be more precise, the ones which could be attributed to the area of public security and public defense. This means that all important social processes are always the processes which aim to fulfill a kind of political and security project. So, the questions are: 1) What kind of projects we are dealing with and 2) who is the subject of that project?

- 1) Unlike the traditional concept of sovereignty, which implies that sovereignty is the exclusive competence of the national states aiming to establish the control over the territory, the postmodern sovereignty is biopolitical. Biosovereignty, in the widest sense represents the ability to manage population, and this ability generally does not apply to the nation states. Hence, the phenomenon of migration ceases to be a demographic issue, becoming a question of geopolitical design.
- 2) The inflow of migrants does not represent a demographic structural problem for Europe, due to its demographic capacities. However, the influx certainly causes some structural problems of other kinds –the ones which are (geo)political by their character. Namely, the influx of migrants of Islamic origin contributes to the strengthening of the right-wing politics in the EU which are the disintegrating factor, so this influx actually presents a projected destabilization of EU. In this sense, the migrations from the Middle East could be comprehended as a part of the same scenario of the United States foreign policy starting in the 1990s – namely, with an instrumentalization of the Islamic factor in the Balkans, for the purpose of the disintegration of Yugoslavia, they were trying to slow down the process of the EU integrations.

Key words: migration, geopolitics, USA, EU, disintegration

Нада Секулић*

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Трговина оружјем у Сирији и њен утицај на избегличку кризу у Европи**

Сложена геополитичка ситуација у Сирији, као и на целом Блиском истоку, не чини мање транспарентном очигледну везу између трговине оружјем и стварања избегличких таласа који преплављују Европу, а у Европи посебно Немачку.

Сирија је традиционално била један од највећих купаца оружја и пре почетка рата. У периоду између 2002. и 2013. године Немачка је извезла оружја у вредности од око 13 милиона евра у Сирију, у највећем броју тенкове, затим хемијско наоружање и лако (ручно) наоружање. Мада се Немачка сматра највећим извозником оружја у Сирију, и САД, Русија, Кина, Француска и Велика Британија такође су извозници оружја у ту зону света, а из балканских земаља извезено је само у прошлој години оружја (претежно ручног) у вредности од преко милион евра. Парадоксално је да они који извозе оружје у тој мери након тога бивају затечени када се то оружје употреби и касније не узимају у обзир смањење трговине оружјем као део стратегије решавања избегличке кризе. „Ако посејете ратно наоружање, имаћете жетву ратних избеглица“ (Grässlin). У тексту ће на прегледан начин бити приказана трговина и употреба оружја на територији Сирије, као и „сива зона“ међународне трговине у којој се она остварује, чиме се пренебрегавају легална политичка и правна ограничења и забране трговине оружјем у кризним подручјима.

Кључне речи: трговина оружјем, ратно наоружање, избегличка криза

* wu.wei@orion.rs

** Рад је резултат пројекта *Изазови нове друштвене интеграције у Србији: концептни и актери* (број 179035), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Nada Sekulić

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Arms Trade in Syria and Its Impact on Refugee Crisis in Europe

The complex geopolitical situation in Syria and throughout the Middle East do not blur obvious link between arms trafficking and the refugee wave that flooded Europe, and especially Germany.

Syria has traditionally been one of the largest buyers of weapons, even before the war. Between 2002 and 2013 Germany exported weapons with a worth of about 13 million euros to Syria, mostly tanks, chemical weapons and small arms. Although Germany is considered to be the largest weapons exporter to Syria, the United States, Russia, China, France and Great Britain are also exporters of weapons to this area of the world. In the last year, Balkan countries exported to Syria weapons (mostly small arms) worth over one million euros. It is a paradox that those who export weapons become surprised when the weapons are used and do not take into account the reduction in the arms trade as part of the strategy for solving the refugee crisis. "If you sow the weapons of war, you will have a harvest of war refugees" (Grässlin). The text will display, in a transparent way, a trade and use of weapons on the territory of Syria, as well as the "gray zone" of international trade by which it is carried out, ignoring the legal political and legal restrictions and bans of arms trafficking in the crisis areas.

Key words: arms trafficking, Syria, crisis areas

Дејан Радиновић*

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Арапско пролеће и мигрантска криза: безбедносни изазов за европске земље

Када су 2011. године антирежимски протести домино ефектом захватили низ арапских земаља, уместо жељеног просперитета, Блиски исток и северна Африка утонули су у још већу политичку и економску нестабилност, поделе и конфликте. Махом млада арапска популација, уједно и ударна снага „арапског пролећа“, нашла се у расцепу игара моћи великих светских и регионалних сила, у борби за превласт нових владајућих елита и усред прегруписавања и отпора режима који су избегли преврат. Негативни ефекти промена, а примарно неизвесна будућност и страх за сопствени живот, натерали су многе арапске породице да се исељавају, а миграторна кретања су се из године у годину повећавала. Такође, интензивирањем конфликта у Сирији и Либији, осим тражења уточишта у окружењу, уследиле су и масовније миграције ка европским земљама.

Неконтролисани прилив миграната у европске земље који је у првом плану имао хуманитарни аспект, убрзо је заменила сумња да је међу угроженим становништвом и велики број прекаљених бораца радикалне исламске оријентације спремних на различите диверзије и тероризам. Истовремено, могућност да је избеглички талас злоупотребљен као тројански коњ свакако носи велике ризике и без сумње представља велики безбедносни изазов.

Имајући у виду специфичност корелације „арапског пролећа“ и пораста ирегуларних миграција забележених у годинама након таласа немира у арапским земљама, основни циљ рада је анализа безбедносних ризика, с посебним акцентом на ефектима мигрантске кризе која је ескалирала средином 2015. године, када су у западноевропске земље из различитих праваца, а највише медитеранском, односно западнобалканском рутом, пристигле стотине хиљада људи.

Кључне речи: „арапско пролеће“, мигрантска криза, исламски радикализам

* sm.dejan@yahoo.com

Dejan Radinović

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Arab Spring and Migrant Crisis: Security Challenge for European Countries

When the 2011 anti-regime protests spread across a number of Arab countries through a domino effect, instead of the desired prosperity the region of the Middle East and North Africa has sunk into the greater political and economic instability, divisions and conflicts. Mostly young Arab population, also the striking force of the Arab Spring, found itself torn between the power struggle of both major international and regional forces, within the battle for supremacy of the new ruling elite, and in the midst of re-grouping and resistance of regimes that avoided the upheaval. The negative effects of the change, primary the uncertain future and fear for their lives forced many Arab families to move out, while migratory movements from year to year have been increasing. Furthermore, the intensification of the conflict in Syria and Libya, influenced not only additional shelter seeking in the region but it was followed by the mass migration to European countries.

The uncontrolled influx of migrants to European countries, at the beginning seen as a humanitarian issue, soon was replaced with the suspicion that among the affected people there was a large number of veteran fighters of the radical Islamic orientation capable to perpetuate a variety of diversions and terror attacks. At the same time, the possibility that the wave of refugees was misused as a Trojan horse certainly carries a lot of risks and undoubtedly represents a major security challenge.

Bearing in mind the specific correlation of the Arab Spring and the increase in irregular migration recorded in the years following a wave of unrest in Arab countries, the main objective of this article is to analyze security risks with particular emphasis on the effects of the migrant crisis which escalated in mid-2015 when hundreds of thousands of people entered the Western European countries from different directions, but mostly through Mediterranean and the Western Balkan route.

Key words: Arab Spring, migrant crisis, Islamic radicalism

Мина Зиројевић, Катарина Јовичић*

Институт за упоредно право, Београд

Миграције и тероризам – проблем и могућа решења

У првим деценијама овог века сведоци смо наглог повећања броја жаришних подручја, па тиме и миграција, транснационалног криминала и тероризма. Највише забрињава чињеница да мигрантски талас утиче на ширење међународног тероризма јер терористи који путују заједно са мигрантима користе њихове руте како би лакше стигли у подручја на којима планирају да изводе терористичке нападе. Талас таквих напада, који је у Западној Европи започео масакром у Паризу 13. новембра 2015. године, не престаје, а Француска и Белгија су се већ издвојиле као центри терористичких активности.

Актуелна мигрантска криза и криза тероризма у Западној Европи нису одвојени већ повезани процеси, чије последице могу бити и тешке и далекосежне. Нема сумње да кретање миграната утиче на националну безбедност земаља чије територије они прелазе или се на њима задржавају, па није необично што је питање транснационалних миграција постало једно од најзначајнијих безбедносних питања у Европској унији.

Трагајући за решењима која могу да допринесу да се превазиђу проблеми које носи мигрантска криза и са њом повезани тероризам неопходно је, пре свега, да не подлегнемо предрасуди да је сваки мигрант потенцијални терориста, али истовремено не треба да изгубимо из вида да међу мигрантима има и терориста. У услови-ма глобализације ти проблеми у сваком случају превазилазе националне границе због чега се морају решавати не само на националном, већ и на међународном па и глобалном нивоу.

Кључне речи: међународне миграције, транснационални криминал, тероризам, безбедност, право ЕУ

* mina.zirojevic@gmail.com, katarinajovicic.rs@gmail.com

Mina Zirojević, Katarina Jovičić
Institute of Comparative Law, Belgrade

Migration and Terrorism – The Problem and Possible Solutions

In the early decades of this century we have witnessed a sudden increase in the number of hot spots, and thus the migration, transnational crime and terrorism. What is most worrying is the fact that migrant-wave increases international terrorism. A wave of such attacks, which in Western Europe started with the massacre in Paris on the 13th of November 2015, does not stop, and France and Belgium have already been singled out as centers of terrorist activities.

The current migrant crisis and the crisis of terrorism in Western Europe are not separate, but related processes, the consequences of which may be severe and far-reaching. There is no doubt that the movement of migrants affects the national security of the countries whose territory they cross, or retain them, so it is not surprising that the issue of transnational migration has become one of the most important security issues in the EU.

Searching for the solutions that can contribute to overcome the problems that the migrant crisis brings and its association with terrorism, it is necessary not to succumb to prejudices that every migrant is a potential terrorist, but it is also necessary not to lose out of sight that there are terrorists among migrants. In the conditions of globalization these problems are beyond national boundaries, and as such they must be addressed not only at national but also at the international and even global level.

Key words: international migration, transnational crime, terrorism, security, EU law

Миле Драгановић*

Висока школа струковних студија за менаџмент и послове комуникације,
Сремски Карловци

Славко Вукша**

Факултет за финансије, банкарство и ревизију, Београд

Светлана Ђуричић, Миланка Боговац***

Факултет за пословно индустријски менаџмент, Београд

Сеобе народа и угрожавање националне безбедности Републике Србије

У природи је човека, заједнице и државе да живи у безбедним условима. Због такве потребе, спречавање угрожавања безбедности представља интерес највећег ранга од међународне заједнице, преко државе до сваког појединца.

Талас миграната, који пролази кроз Србију и шири се на велики део Европе, покренут је највише са Блиског истока и толико је масован да се ту више не може говорити о избеглицама или економским имигрантима у потрази за бољим животом. То су сеобе народа које се могу разумети, само ако се подсетимо на политичке земљотресе који су угрозили физичку егзистенцију људи широм Блиског и Средњег истока, као и западне и северне Африке.

Сеобе народа, као кретање становништва, представљају феномен који мења интензитет зависно од специфичних околности и утицаја, производећи различите последице локалног, регионалног или светског нивоа. Уз сву драму око прихватања и збрињавања избеглица, готово нико (искључујем – новинаре и обичне грађане) не поставља питање да ли оволики број људи са Блиског истока, Авганистана и Западне Африке може да изазове социјалне и здравствене проблеме, али и повећа опасност од тероризма.

Становиште аутора је да, шефови држава и влада ЕУ па и Европе у целини, који се сусрећу са овим проблемом имају селективни, делимични и калкулантски приступ између безбедносног и хуманитарног у заштити националних интереса али највише водећи рачуна о политичким последицама предузетих мера. На састанцима (Беч, Братислава, Њујорк-УН) о изналажењу решења расправља се о смањењу последица а не о узроцима настанка кризе, што свако предложено решење у старту има статус привременог а не трајног. Такође, на ово нам указује непостојање заједничке политике на нивоу ЕУ за решење мигрантске кризе, јер би то била најважнија одлука ЕУ о начину управљања том кризом.

Ова одлука захтева велику хитност јер је избегличка криза уздрмала неке темеље ЕУ, па се чланице отворено не слажу око заштите спољних и унутрашњих граница, поједине државе су суспендовале споразум из Шенгена, па граничне контроле поново раде, а и споразум из Даблина је *de facto* ван снаге јер нема регистровања миграната у земљи уласка у ЕУ (Грчка и Бугарска).

Проучавање и праћење овог феномена у светлу угрожавања националне безбедности Републике Србије захтева један мултидисциплинаран приступ академске заједнице, органа власти и цивилног друштва. Такав приступ би омогућило благовремено уочавање могућих узрока и облика угрожавања као и проактивно деловање на спречавање и елиминацији истих.

У овом раду ће бити речи о безбедносном аспекту сеобе народа и и њеној рефлексији на националну безбедност Републике Србије.

Кључне речи: сеоба народа, безбедност, тероризам, систем, угрожавање

* prof.draganovic@gmail.com

** slavko.vuksa@alfa.edu.rs

*** svetlana.djuricic@fimmanager.edu.rs, milanka.bogavac@fimmanager.edu.rs

Mile Draganović

Academy of Professional Studies for the Management and Business
Communications, Sremski Karlovci

Slavko Vukša

Faculty of Finance, Banking and Audit, Belgrade

Svetlana Đuričić, Milanka Bogovac

Faculty of Business and Industrial Management, Belgrade

Migration of People and a Threat to National Security of Serbia

Living in safe conditions represents the essential need of every human being, community and the state. Due to these needs, it is therefore one of the utmost interests for international community to prevent safety threat through the state, all to the each individual.

The wave of migrants in transit passing through Serbia and sprawling onto a large part of Europe, has been launched mostly from the Middle East and has become so massive that there can no longer be talks about refugees or economic migrants in search of a better life. It is the migration of the peoples that can only be understood if we look back on the political earthquakes that jeopardized physical existence of people throughout the Near and Middle East, as well as West and East Africa.

Migrations, as well as the movement of the population, represent a phenomenon that changes its intensity depending on specific conditions and influences, producing a variety of effects of local, regional or global level. With all the drama about acceptance and care of refugees (excluding here journalists and ordinary citizens), almost poses the question whether such a large number of people from the Middle East, Afghanistan and West Africa could cause social and health problems, but also increase the risk of terrorism.

The standpoint of this paper is that the EU heads of states their governments and Europe as a whole, faced with this problem have a selective, partial and calculating approach among security and humanitarian issues when dealing with the protection of national interests, but mainly taking into account the political consequences of the undertaken measures. At the meetings (Vienna, Bratislava, New York – UN) on finding solutions, they discuss about reducing the consequences instead of causes of crisis and that every proposed solution initially has the status of a temporary, rather than the permanent one. This is also indicated by the absence of a common policy at the EU level to solve the migrant crisis, because it would be the most important EU decision about how to manage this crisis.

This decision requires a great urgency as the refugee crisis has shaken the foundations of some EU member states, because they openly disagree about the protection of external and internal borders. Some states have suspended the Schengen agreement, so their border controls are working again, and the Dublin agreement is de facto repelled, because there is no registration of migrants in the countries of entry into EU.

The study and monitoring of this phenomenon in the light of the threat to the national security of the Republic of Serbia requires a multidisciplinary approach of the academic community, the authorities and civil society. Such an approach would enable timely detection of possible causes and forms of threats as well as proactive approach to the prevention and elimination of the above mentioned. This paper discusses the security aspect of the migration of peoples and its reflection on the national security of the Republic of Serbia.

Key words: migrations, security, terrorism, system, jeopardy

Мирјана Рашевић*

Институт друштвених наука, Београд

Миграциони феномен у кључним националним стратегијама

Балансирано укључивање феномена миграција у стратешка документа земље уважава постојање реципрочне везе између миграција и развоја. Истовремено представља средство за кохерентне политике у сфери миграција и развоја популације схваћеног у најширем смислу. Рад се заснива на критичкој анализи начина и садржаја (не)укључивања феномена емиграције/имиграције и мобилности у кључна актуелна документа државе у областима развоја, привреде, запошљавања, социјалне политике, здравља, просвете, науке и омладинске политике. У Србији је усвојено и неколико стратегијских докумената који се тичу управљања миграцијама за потребе решавања партикуларних питања. Но они нису предмет анализе, пошто се полази од става да се изазови миграција морају решавати у ширем контексту од изолованог приступа. Општи закључак је да би реализовање тих докумената смањило емиграционе токове из Србије и повећало имиграционе токове ка Србији. Истовремено, интеграција миграционог феномена у релевантним документима има различит степен и квалитет, почевши од тога да је или изостала (на пример, у Стратегији за подршку развоју малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015–2020. године) или је формално укључена (на пример, у Стратегији подстицања и развоја страних улагања), преко тога да феномен није интегрисан у потпуности (типичан пример је Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године), до балансиране интеграције уз свест о ограничењима и потенцијалима миграција у стратегијама развоја индустрије, образовања и научног и технолошког развоја.

Кључне речи: миграције и развој, стратегије, Србија

* rasevicm@gmail.com

Mirjana Rašević

Institute of Social Sciences, Belgrade

The Migration Issue in Key National Strategies

Mainstreaming migration in national strategic documents recognizes the existence of a reciprocal relationship between migration and development. At the same time, it represents a mean for a coherent policymaking in the sphere of migration and population development in the broadest sense. The paper is based on a critical analysis of the modality and contents of (non-)integration of the emigration/immigration and mobility issues in the key existing national documents in the spheres of development, economy, employment, social policy, health, education, science and youth policy. Several strategic documents concerning migration management have been adopted in Serbia for the purpose of addressing particular issues. However, these are outside the scope of the analysis, as its starting point is the position that migration challenges must be addressed in a wider context, rather than piecemeal. The overall conclusion is that the implementation of these documents would reduce emigration flows and increase immigration flows towards Serbia. At the same time, the integration of migration issue in the relevant documents differs in extent and quality: it is either missing (for instance, in the Competitive and Innovative Small and Medium Enterprises' Development Strategy for period 2015–2020), only nominal (for instance, in the Strategy on Promotion and Development of Foreign Investments), or incomprehensive (a typical example being the Agriculture and Rural Development Strategy 2014–2024), while there are, in our view, examples of balanced integration accompanied by an awareness of the limitations and potentials of migration in the strategies for industrial, education, and scientific and technological development.

Key words: migration and development, strategies, Serbia

Ђорђе Куљић*

Факултет политичких наука, Универзитет у Београду

Институционална инфраструктура Србије, кандидата за чланство у Европској унији, у процесу управљања избегличком кризом

Избегличка криза из 2015. године представљала је озбиљан изазов за Србију, земљу кандидата за чланство у Европској унији (ЕУ), будући да је постала главна транзитна земља за велики број сиријских и других блискоисточних избеглица на њиховом путу ка развијеним земљама ЕУ. Институционални одговор Србије на избегличку кризу био је *ad hoc* природе и показало се да није на најадекватнији начин организован, дугорочно посматрано. Наиме, неусклађеност рада надлежних органа, њихове међусобне трзавице, али и ванинституционални елементи управљања кризом испојили су се у функционисању такве институционалне инфраструктуре, што не доприноси њеној дугорочној функционалности. Осим тога, у контексту даљег пута Србије ка чланству у ЕУ, било би изузетно значајно устројавање такве врсте институционалне инфраструктуре која би садржала адекватан канал за квалитетну, несметану и непосредну комуникацију са надлежним институцијама ЕУ. Другим речима, измена постојеће институционалне инфраструктуре ка формирања јединственог министарства за миграције, које би у себи објединило све надлежности које се тичу миграционих токова на простору Републике Србије и садржало посебне одсеке за избегличку кризу и комуникацију са институцијама ЕУ, истовремено би представљало модернизацију на институционалном плану и помогло би земљи на даљем путу ка ЕУ јер би такав институционални приступ био заснован на транспарентности, инклузивности и одговорности. Осим тога, у одређеном смислу би подигао углед земље у међународним оквирима јер би показао да Србија тумачи избегличку кризу као озбиљан дугорочни, међународни изазов, за који је неопходна и озбиљна институционална инфраструктура.

Кључне речи: Србија, избегличка криза, Европска унија, институционална инфраструктура

* djordjekuljic88@gmail.com

Đorđe Kuljić

Faculty of Political Sciences, University of Belgrade

Institutional Infrastructure of Serbia, Candidate County for EU Membership, in the Process of Managing Migrant Crisis

Migrant crisis (2015) represented a serious challenge for Serbia, candidate country for EU membership, since it became the main transit county for a vast number of immigrants from Syria and other Middle Eastern countries on their way to the developed EU countries. Institutional response of Serbia to the migrant crisis was ad hoc in character, and it showed that it wasn't adequate in a long term perspective. Mismatch in the work of authorities, and their lack of coordination, and the presence of non-institutionalized elements of crisis management had an effect on the functionality of this institutional infrastructure, which doesn't contribute to its long term functionality. In the context of the Serbian path towards the EU membership, it is crucial to change the existing institutional infrastructure in the direction of forming a Ministry for Migration, which would incorporate all the responsibilities related to migration on the territory of the Republic of Serbia, and consist of separate section for migrant crisis and communication with the EU institutions, simultaneously representing modernization on institutional level and helping Serbia on its way to joining the EU, because this institutional approach would be based on transparency, inclusivity and responsibility. In a certain sense, it would also have an impact on Serbia's image on the international scale, and demonstrate that Serbia is treating migrant crisis as a serious, long-term, international challenge which requires institutional infrastructure.

Key words: Serbia, migrant crisis, European Union, institutional infrastructure

Мирјана Бобић, Милица Весковић Анђелковић*

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Емиграција младих из Србије: од изазова до могућег одговора**

Континуирана емиграција, по правилу млађег становништва, представља велики демографски, социјално-економски, културни, хумани итд. изазов за земљу, посебно Србију, која се суочавала са успореним и проблематичним процесима социјалне трансформације и укључивања у савремене глобализацијске токове. Од деведесетих година, уз већ успостављен негативни природни прираштај и негативан миграциони салдо, одлазак младих производи депопулацију, али и све интензивније старење становништва и деформисање свих социодемографских структура – највише старосно-полне, али и брачне, економске, образовне и других. Миграција младих (15–30 година), и у оквиру земље и ка иностранству, последица је локалног сиромаштва, економских диспаритета региона, заостајања периферије за центром, социјалних неједнакости, незапослености и немогућности стицања виших нивоа савременог образовања, усавршавања и непостојања услова за осамостаљивање од породице порекла. У том смислу се може очекивати да ће се трендови, посебно спољних миграција, наставити и у будућности. Осим тих разлога, делује и актуелно повлачење са тржишта рада *baby boomer*-а, нарочито у европским земљама, што ствара појачану потребу за радном снагом посебно одређених занимања која се попуњавају селектованом имиграцијом.

У овом раду заступамо став да емиграција не мора да буде само губитак за Србију. У складу са савременим теоријским поставкама транснационалности, социјалних мрежа, капитала и конверзије из једног у други облик (социјални, економски, културни, афективни, локални), дијаспорских заједница и идентитета, мобилности, циркуларности и привремености кретања кроз просторе и време, покушаћемо да поставимо основе једне могуће „win win“ државне стратегије. Она би подразумевала државне, али и локалне и регионалне политике и праксе повезивања емиграната и матице, реално и виртуелно умрежавање, заједничке пројекте, размену рада, ресурса, знања, информација, *know how* саветовања, повремена гостовања стручњака, стручне и научне обуке, радионице, предавања, привремене боравке, па и могуће програме повратка.

Кључне речи: емиграција младих, Србија, губици, *win win* приступ, умрежавање

* mirjana.bobic@gmail.com, milica.ves@gmail.com

** Рад је резултат пројекта *Изазови нове друштвене интеграције у Србији: концепти и актери* (број 179035), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Mirjana Bobić, Milica Vesković Anđelković

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Youth Emigration from Serbia: From a Challenge to a Potentially Affirmative Response

Continuous emigration, predominantly of youth, represents prominent and complex demographic, social, economic, cultural, human, etc., challenge for the state, especially the one that has underwent stalled and harmful process of social transformation and inclusion into globalization as is the case of Serbia. Ever since the 1990s – besides already established negative natural increase and negative net migration, not only that emigration of young people produces depopulation, but also more intensive aging of population, thus producing distortion of all socio-demographic structures (age and gender, marriage, economic, education, etc.). Youth migration (15–30 years old) both within the country and across its borders is the outcome of local poverty, regional disparities, lagging of periphery behind the center (nationally and globally), as well as of social inequalities, unemployment, shortage of appropriate higher education and skills upgrading opportunities, also including hampered processes of individualization from the family of origin. Population projections say that current tendencies, particularly those associated with an external migration, are about to continue in the future. There are also some specific conditions in the developed European countries, such as retirement of “baby boomers” that creates gaps in labor market which are continuously being filled by selected immigrant groups.

In this paper we advocate that emigration does not need to be perceived as a loss for Serbia. In line with contemporary theoretical assumptions on transnationalism, social networks, capital and its conversion from one type to another (social, economic, cultural, affective, local), diaspora communities and identity, then mobility, circulation and temporariness of movement through spaces and time, we will try to lay down the foundation for a potential ‘win win’ approach for state strategy. Latter would presuppose national, but also local, regional, policies and practice link of migrants and homeland, both real and virtual, including also common projects, exchange of expertise, resources, information, ‘know how’ consultancy, guest lecturing, training, workshops, temporary visits, and potential programs for returning.

Key words: youth emigration, Serbia, losses, ‘win win’ approach, networking

Даница Шантић*

Географски факултет, Универзитет у Београду

Улога Србије у западно – балканској рути

У последњих неколико година Србија се суочава са порастом броја захтева за азил. Подаци показују да је од усвајања Закона о азилу у 2008. години, број азиланата порастао са 77 (2008) на више од 500.000 (2015); више од 4000 пута за само седам година. Интензивни миграциони токови у Србији, земљи западно-балканске миграционе руте, почели су у лето 2015. Просечан број граничних прелаза био је 5.000 дневно, али 18. октобра, полиција је регистровала 10.000 граничних прелаза за само 24 сата. Ако узмемо у обзир податке из новембра 2015. године, очигледно је да је више од 500.000 људи прешло територију Србије од почетка године; од јула до новембра 412.000 људи. Важно је нагласити да су, према подацима из регистрационог центра, грађани више од 100 земаља – што је половина од укупног броја земаља у свету, прешли преко територије Србије у намери да траже азил. То значи да се суочавамо са глобалним токовима миграције који су довели до миграционе кризе. Највећи раст у 2015. години забележен је код азиланата из Сирије, Авганистана, Ирака, Ирана и Сомалије. У марту, миграциона рута западног Балкана била је затворена. Србија се суочава са новим изазовима. Мигранти и даље долазе, али су заробљени на нашој територији. Да ли постоји решење?

Кључне речи: миграције, азиланти, Србија

* danicam@gef.bg.ac.rs

Danica Šantić

Faculty of Geography, University of Belgrade

The Role of Serbia at the West Balkan Migration Route

Serbia is facing a sharp surge in numbers of asylum applications in recent years. Data shows that since the adoption of the Asylum Law in 2008, the number of asylum seekers has increased from 77 (2008) to more than 500.000 (2015); more than 4000 times in only 7 years time. But intense migration flows in Serbia, as a country on the Western Balkan migration route, started in summer 2015. The average number of border crossings was 5,000 a day, but on the 18th of October, the police registered 10,000 border crossings in just 24 hours. If we consider the data from November 2015, it is obvious that more than 500.000 people have crossed Serbian territory since the beginning of the year; from July to November 412.000 people. It is important to emphasize that, according to the date from registration center, citizens of more than 100 countries – which is half of the total number of states in the world, passed over the territory of Serbia and expressed the intention to seek asylum. That means that we are facing global migration flows that caused global migration crisis. The largest increase in 2015 was noted for asylum seekers from Syria, Afghanistan, Iraq, Iran, and Somalia. In March, the West Balkan migration route was closed. Serbia is facing the new challenges. The migrants are still coming but they are stranded in our territory. Is there any solution?

Key words: migration, asylum seekers, Serbia

Владан Станковић, Зоран Милосављевић*

Институт за политичке студије у Београду

Економски чиниоци миграција у земљама чланицама Европске уније

Овај научни рад позабавиће се економским чиниоцима који изазивају велика миграторна кретања у земљама чланицама Европске уније. Како се мигрантска криза продубљује и ствара несagleдиве последице у безбедносном, политичком, економском и социјалном смислу, тако и *друшћивена ојравданосћ* те теме добија значај. Аутори су се определили да истраже само један аспект миграционе кризе – онај економски, који можда није најзначајнији, али је у највећој мери генеришући. Због тога ће у ужем смислу *јредмети истраживања* рада бити емпиријско истраживање економских показатеља који одређене имиграционе политике у земљама-чланицама ЕУ чине рестриктивним, односно либералним. *Просћорни оквир* обухватиће 28 држава-чланица ЕУ, а *временско одређење* своди се на период од последњег великог проширења, 2004. године, до данас, са посебним истраживачким освртом на последњу мерљиву годину емпиријског истраживања. *Циљ* који аутори истраживањем желе да постигну јесте да открију реалан утицај економских чинилица на најновију миграциону кризу, да уоче оне економске показатеље који значајно утичу на одређивање имиграционе политике земаља чланица ЕУ на скали либерално–рестриктивно, да доведу у везу економске чиниоце са другим друштвеним факторима у погледу формирања имиграционих политика у државама-чланицама ЕУ. *Метод* од којих истраживачи полазе су: метод посматрања, упоредни метод, статистички метод, анализа садржаја.

Кључне речи: миграције, економски чиниоци, имиграциона политика, социолошка истраживања, Европска унија, међународна безбедност

* ipsbgd@eunet.rs

Vladan Stanković, Zoran Milosavljević

Institute for Political Studies, Belgrade

Migration in the Member States of the European Union

This scientific work will address economic factors that cause large migrations in the member-states of the European Union. As migrant crisis deepens and creates incalculable consequences in security, political, economic and social terms, social justification of this topic is gaining importance. The authors chose to research only one aspect of the migration crisis - the economical one, that may not be the most important one, but it is certainly the most generating one. Therefore, in the strict sense of the subject of scientific research this will be empirical study of economic indicators of specific immigration policy which makes the EU member states policy restrictive or liberal. Aerial framework of research will include 28 member states of the European Union, a time frame is reduced to the period since the last major extension of the EU, in 2004, to the present, with special emphasis on research in the last year of measurable empirical research. The authors' goal is to achieve the following: to discover the real impact of economic factors on the latest migration crisis, to identify those economic indicators that significantly affect the determination of the immigration policies of the EU member states on a scale of liberal or restrictive scale, to link economic factors with other social factors in setting up of the immigration policy in the EU member states. The methods that are used in this work are: observation, comparison, statistical and content analysis.

Key words: migration, economic factors, immigration policies, sociological research, European Union, international security

Владан Видицки*

Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду

Прилагођавање имиграната новом друштвено-економском амбијенту као рана фаза потенцијалног развоја етничког предузетништва

Социологија је своје најзначајније доприносе проучавању предузетништва остварила на пољу разумевања те појаве у контексту етничитета, односно етничких група. Под етничким предузетништвом обично се подразумева стварање нових или одржавање постојећих организација помоћу социјалног капитала појединаца који су међусобно умрежени на основу националне припадности или неког заједничког миграционог искуства. У овом раду биће речи о раној фази етничког предузетништва, односно о тзв. имиграционом предузетништву које се односи на период прилагођавања етничке групе у нови друштвено-економски амбијент, када се њени припадници у датом друштву још увек сматрају „имигрантима“. У првом делу рада биће понуђене различите теоријске перспективе етничког предузетништва у економској социологији, да би након тога пажња била посвећена теоријским моделима адаптације миграната у ново окружење. На крају, расправљаће се о потенцијалним последицама адаптације попут формирања етничких економских енклава и развоја етничког предузетништва.

Кључне речи: адаптација имиграната, економске енклаве, етничке групе, миграције, предузетништво

* vladan.vidicki@gmail.com

Vladan Vidicki

Faculty of Philosophy, University of Novi Sad

Immigrant Adaptation to New Socio-economic Ambience as an Early Stage of Potential Ethnic Entrepreneurship Development

The most important sociological contributions to the study of entrepreneurship have been made in the field of understanding of this phenomenon in the context of ethnicity and ethnic groups. The term ethnic entrepreneurship refers to the process of creation of a new organization or maintaining an existing one, by using the social capital of individuals that are connected on the basis of ethnicity or a common migration experience. This paper will discuss the early stage of ethnic entrepreneurship, the so-called immigration entrepreneurship, which covers the period of adaptation of an ethnic group to the new socio-economic ambience, when its members are still considered to be “immigrants”. In the first part of the paper, various theoretical perspectives of ethnic entrepreneurship in economic sociology will be offered; later, attention will be devoted to the theoretical models of migrant adaptation to the new environment. At the end, the potential consequences of the adaptation process will be discussed, such as the formation of economic ethnic enclaves and development of ethnic entrepreneurship.

Key words: economic enclaves, entrepreneurship, ethnic groups, immigrant adaptation, migration

Александра Вишекруна*

Институт за упоредно право, Београд

Миграције и њихов утицај на (спро)вођење стечајног поступка

Свака земља има особен стечајни систем који одражава вредности и интересе друштва у коме се стечајни закон доноси. У случају да се над њим отвара стечајни поступак, сваки субјект ће тежити да то буде у правном систему који је за њега најповољнији. Та околност може навести појединца или компанију да настоји да промени правни режим који ће се на њега примењивати миграцијом у неку другу земљу чије се стечајно право перципира као повољније (*forum shopping*). То питање је посебно интересантно у контексту права Европске уније где не постоји хармонизација материјалног стечајног права тако да европски законодавац развија механизме који би требало да спрече све видове миграција које би могле да представљају злоупотребу права (пре свега оштећење поверилаца стечајног дужника). Питање је да ли су механизми којима се ограничава *forum shopping* у конфликту са основним слободама на којима почива ЕУ (посебно слобода кретања лица и слобода оснивања привредних друштава). Такође, дилема је да ли је *forum shopping* нужно негативна појава или се могу уочити и одређени позитивни аспекти тог феномена. Све то треба сагледати и у светлу предлога нове Уредбе о стечајним поступцима, која ступа на снагу 2017. године.

Кључне речи: миграције, стечај, *forum shopping*, Уредба о стечајним поступцима, средиште главних интереса

* avisekruna@gmail.com

Aleksandra Višekruna

Institute of Comparative Law, Belgrade

Migrants and Their Influence on Insolvency Proceedings

Each country has a unique insolvency regime that reflects values and interests of society in which the insolvency law is enacted. In case of insolvency, each entity will strive to take advantage of the most favorable insolvency law. That circumstance can instigate individual or company to change legal regime which would be applied to him/it by migrating to some other country which insolvency law is perceived as more favorable (forum shopping). This issue is particularly interesting in the EU context where there is no harmonization of substantive insolvency law, so the European legislators develop mechanisms to prevent migrations that could constitute abuse of law (especially damaging interest of creditors in insolvency). The question arises whether these mechanisms are in accordance with fundamental freedoms of the EU (especially freedom of movement of people and freedom of establishment). Also, there is a dilemma whether forum shopping is necessarily a negative phenomenon or it can have some positive aspects. All of the above should also be considered in the context of the proposal of new European Regulation on insolvency proceedings which enters into force in 2017.

Key words: migration, insolvency, forum shopping, Regulation on insolvency proceedings, center of main interests

Весна Лукић*

Институт друштвених наука, Београд

Утицај информационо-комуникационих технологија на миграције

Са променама које се у савременом друштву дешавају мења се и природа међународних миграција. Ипак, и поред трендова глобализације и транснационализма који воде ка детериторијализацији остаје потреба да државе контролишу и управљају миграционим токовима. Нове технологије повећавају вероватноћу миграције и олакшавају је формирањем транснационалних мигрантских мрежа, омогућавањем брзог стицања сазнања о земљама транзита и дестинације, те смањивањем трошкова миграције. Осим миграната, информационо-комуникационе технологије (ИКТ) све се више користе и различите организације намењене мигрантима, као и владе за потребе контроле граница и спровођења миграционе политике.

Циљ овог рада је да укаже на утицај нових технологија на миграције (пре миграције, током миграције и по доласку у земљу дестинације) и на могућности које те технологије пружају за проучавање миграната. Дат је преглед емпиријских налаза истраживања о употреби ИКТ у миграционом контексту (социодемографске разлике међу корисницима ИКТ, њихов утицај на избор земље транзита и дестинације, одржавање контаката са другим мигрантима и кријумчарима током миграције, одржавање контакта са породицом и пријатељима у земљи порекла, трансфери новца, интеграција, идентитет и друго), која су спровели ауторка и други.

Кроз преглед сазнања и резултата истраживања у тој области у Србији и свету, ауторка наглашава друштвени утицај ИКТ, које обликују савремене миграционе токове, истовремено указујући на потребу за бројнијим проучавањима односа миграција и нових технологија у Србији за различите групе мигрантске популације.

Кључне речи: миграције, информације, социјалне мреже, токови, друштвени медији

* lukicbodirogav@gmail.com

Vesna Lukić

Institute of Social Sciences, Belgrade

The Impact of Information and Communication Technologies on Migration

The changes in modern society have been altering the nature of international migrations. Despite the trends of globalization and transnationalism that lead to the de-territorialization, a need of the states for control and management of migration flows remains. New technologies increase the likelihood of migration by facilitating it through the formation of transnational migrant networks, enabling rapid acquisition of knowledge about the countries of transit and destination, as well as reducing the costs of migration. Besides the migrants, the information and communication technologies (ICT) are being increasingly used by various organizations for migrants, as well as the governments for the border control purposes and implementation of migration policy.

This paper aims to shed the light on the impact of new technologies on migration (before migration, during migration and upon arrival to the destination country) as well as the opportunities that these technologies provide for the study of migrants. It gives an overview of the findings of empirical research that the author and others have done on the use of information and communication technologies in the migration context (socio-demographic differences among users of ICTs, their impact on the choice of country of transit and destination, staying in contact with other migrants and smugglers during migration, keeping in touch with family and friends in the country of origin, money transfers, integration, identity, etc.).

Through a review of findings and results of research in this area in Serbia and the world, the author emphasizes the social impact of information and communication technologies that shape contemporary migration flows, while stressing out the need for more research on interaction between migration and ICT technologies in Serbia, for different groups of migrant population.

Key words: migration, information, social networks, flows, social media

Бојан Тодосијевић*

Институт друштвених наука, Београд

Перцепција друштвених последица имиграције: идеолошке разлике у Европи

Тврдња да скорашњи талас имиграције има значајне импликације за европска друштва представља опште место. Међутим, ставови се разликују с обзиром на то да ли се истичу првенствено економске консеквенце имиграције или културне промене. У овом раду се испитују могуће везе између идеолошке оријентације и перцепције економских и друштвених импликација имиграције. Тестирају се две главне хипотезе. Прва сугерише да је општа антиимигрантска оријентација повезана идеолошком десницом. Друга хипотеза се односи на разлике између левице и деснице у специфичним ставовима према имиграцији. Мање разлике се очекују у виђењу економских последица имиграције. Та хипотеза је заснована да концепту 'шовинизма социјалног благостања' (*welfare chauvinism*). Веће идеолошке разлике очекују се у ставу према културним последицама имиграције. Очекује се да је левица толерантнија, док би десница била више преокупирана настојањем да се заштити 'национални културни живот'.

Анализа је усмерена на индивидуалне ставове и на ситуацију у Европи. Подаци су преузети из пројекта *European Social Survey* (ESS).

Статистичка анализа је усмерена на повезаност између идентификације са идеолошком левицом-десницом и скупа релевантних ставова према имиграцији. Ова јединствена компаративна студија доноси нови увид у тај важан аспект односа између имиграције и друштвеног развоја у Европи.

Кључне речи: идеологија, имиграција, Европа, ксенофобија, ЕСС

* btodosijevic@idn.org.rs

Bojan Todosijević

Institute of Social Sciences, Belgrade

Perceptions of Social Consequences of Immigration: Ideological Differences in Europe

It has commonly been argued that the recent wave of immigration has had important social consequences for European countries. However, perceptions of the consequences of immigration tend to vary, from those emphasizing primarily economic consequences to those giving priority to cultural ones. This paper examines the possible connection between ideological orientation and views on economic and cultural consequences of immigration.

This paper tests two main hypotheses. One is that in general the anti-immigrant orientation is closely related to the right wing ideology. The second hypothesis is related to the difference between the left and the right ideology in specific anti-immigrant attitudes. Smaller differences are expected in the economic sphere, i.e., left and right should be more similar in the view of the economic consequences of immigration. This hypothesis is based on the welfare chauvinism notion. Larger ideological differences are expected in the cultural sphere, where left is expected to be more tolerant, while the right should be more concerned about protecting “country’s cultural life”.

The analysis is focused on individual level attitudes, and on the situation in Europe. Data is taken from the European Social Survey (ESS) project. The statistical analysis is focused on the association between the left-right ideological self-identification scale and a set of relevant attitudes about immigration. This unique comparative study provides novel insights in this important aspect of the relationship between immigration and social development in Europe.

Key words: ideology, immigration, Europe, xenophobia, welfare chauvinism, ESS

Александра Марковић*

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Прекарност и мигранти: пролазни изазов или претња за сигурност и стабилност европске заједнице**

Још од осамдесетих година XX века, свет се суочава са променама у односу снага рада и капитала, а коначно исходиште је увећање обима прекарне запослености, те стварање прекаријата као једне нове социјалне формације која настаје у другачијем контексту у односу на период тзв. државе благостања. Мигранти су једна од три основне групе које творе прекарну радну снагу, уз тзв. сувишне људе и креативни прекаријат. Циљ рада је да представи утицај процеса прекарнизације на мигранте, са посебном пажњом на специфичности које мигрантски статус рефлектује на стање прекарности. Процес прекарнизације се посматра као (ин)директна последица неолибералне економије и глобализације, а прекарност као дуални концепт који се односи на *услове* (живота и тржишта рада), али и потенцијални терен за *мобилизацију*. У раду ће бити указани сви облици несигурног рада који погађају мигранте (посебно женске мигранте), као што су принудни рад, рад на црном тржишту и сивој економији, *part-time* послови и тзв. ЗД послови (захтевни, „прљави“ и опасни – *demanding, dirty, dangerous*). С посебном пажњом на разликовање економских миграната и миграната који имају статус избеглица, биће приказане и последице савремене појачане прекарнизације, пре свега на друштвено-економској и политичко-идеолошкој равни. Док економски мигранти покушавају да изађу из зачараног круга несигурности и нестабилности (стратегијом излаза и стратегијом „дизања гласа“), а мигранти у статусу избеглица боре се са фашистичким испадима земаља у којима су се затекли, дотле и једни и други прелазе пут од социјалне искључености до прекарности, постају „неприпадајући грађани“, бивају третирани као роба и флексплоатисани.

Кључне речи: мигранти, прекарнизација, прекарна запосленост, флексплоатација, капитализам

* aleksandra.markovic1@hotmail.com

** Рад је резултат пројекта *Изазови нове друштвене интеграције у Србији: концепции и актери* (број 179035), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Aleksandra Marković

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Precarity and the Migrants: A Passing Challenge or a Threat to Security and Stability of European Society

Since the 80s of the twentieth century, the world has been facing with changes in the balance of power of labor and capital, with the final result of enlargement of the scope of precarious employment and creation of precariat, as a new social formation which is constituted in a different context compared to a concept of a welfare state. Migrants are one of the three main groups which create precarious labor force, with the so-called redundant population (made up of people falling out of old working class communities) and creative precariat. The main goal of the analysis is to present the influence of this process on the precarisation of migrants, with special attention to the specificities of the migrant status that are being reflected on the state of precarity. The process of precarisation is observed as an (in)direct consequence of neoliberal economy and globalization, and precarity is understood as a dual concept which refers to *conditions* (of life and labor market) and as a potential *mobilization* ground. This analysis will point out all the forms of precarity work that affects migrants (especially women migrants), like forced work, black and grey market labor, part-time jobs and so-called 3D jobs (*demanding, dirty and dangerous jobs*). With the special attention put to differentiation of economic migrants and refugees, the consequences of modern, increased precarisation will be pointed out, especially in socio-economic and political-ideological level. Whilst economic migrants keep trying to escape the vicious circle of insecurity and unsteadiness (using the exit strategy and „raising voice“ strategy) and while refugees keep fighting the fascist outbursts in the countries they sought to refuge to, insomuch both groups take the path from social exclusion to precariousness, becoming “denizens”, treated as flexexploited and commodities.

Key words: migrants, precarisation, precarious employment, flexexploitation, capitalism

Светлана Станаревић*

Факултет безбедности, Универзитет у Београду

Секуритизација миграција и страх од миграната у јавном простору

Безбедност је један од аспеката који обликује јавну перцепцију миграција. Осим страха од тероризма и економске кризе, која додатно изазива страх од губитка посла, уочљиво је и пристрасно и негативно представљање миграната и феномена миграција у медијима и од политичке елите, који их повезују искључиво са безбедносним питањима. Уколико је јавни дискурс такав да секуритизује миграције и доживљава мигранте као безбедносни ризик, много теже је постићи пожељну ефикасност политика управљања миграцијама јер је снажно повезана и са јавном перцепцијом миграција и са смањеном могућношћу интеграције миграната. Мигранти припадају различитим групама, имају различита очекивања и могућности и њихов први сусрет са домаћим становништвом је у урбаном јавном простору који је познат не само као место сусрета, већ и као место размене и конфронтације између различитих култура. Градови пружају и различите ресурсе за одређене етничке групе, при чему употреба простора може бити непозната домаћем становништву и стога тај простор могу да доживљавају као потенцијалну претњу за добробит локалног урбаног друштва. У стварности, јавни простори нису унапред дати као места страха нити аутоматски постављена као места сусрета, већ су то отворена социјална и политичка поља, у којима кључну улогу играју и физичка и симболичка димензија.

У најновијем таласу миграција које су преправиле европски континент, знатно је појачано присуство миграната у јавном простору многих градова. Окупирали су улице, паркове, прометне саобраћајнице, аутобуске и железничке станице и слична места. У овом раду ћемо покушати да одговоримо на питања: на који је све начин домаће становништво спремно да прихвати или не прихвати присутност миграната у јавном простору, колико је присутан страх и да ли секуритизација миграција од политичке елите и медија додатно утиче на то да јавна перцепција миграција има тенденцију да буде негативна широм Европе.

Кључне речи: секуритизација, страх, мигранти, јавни простор

* stanarevic@fb.bg.ac.rs

Svetlana Stanarević

Faculty of Security Studies, University of Belgrade

Migration Securitization and the Fear of Migrants in Public Space

Security is one of the aspects that shape public perception of migrations. Besides fears of terrorism and the anxieties over a potential economic crisis that additionally provoke fears of losing one's job, there is also the biased and unfavorable picture of migrants and the migration phenomenon painted by the media and the political elite, where they are invariably linked with security issues. If public discourse securitizes migrations and perceives migrants as a security risk, the desired efficacy of migration management policies will be much harder to achieve since it is strongly linked with both public perception of migrations and the reduced likelihood of migrant integration. Migrants belong to different groups, each with a different set of expectations and capabilities, and their first encounter with the local population occurs in public urban space, which is known as a point of not only encounter, but also exchange and clash, of different cultures. Certain ethnic groups are provided with different resources in cities and since the local population is not always familiar with their use of public space, they might perceive this space to be a potential threat to the well-being of local urban society. In reality, rather than being predefined as places of fear or automatically appointed points of encounter, public spaces are open social and political areas in which physical and symbolical dimensions play a key role.

In the latest wave of migrants flooding the European continent, their presence in the public space of many cities has considerably increased. They have occupied streets, parks, busy roads, bus and train stations, and similar places. In this paper, we will attempt to answer the following questions: in what ways is the local population prepared to accept, or not, the presence of migrants in public space, to what extent is fear present, and is the securitization of migration by the political elite and the media skewing public perception of migration throughout Europe?

Key words: securitization, fear, migrants, public space

Дејана Костић*

Универзитет Оснабрик (*Universitat Osnabrueck*)

Контрола граница, стварање државе: критичка анализа медијског дискурса о сукобу на српско-мађарској граници током „избегличке кризе“

У раду су анализиране медијске представе сукоба између избеглица и мађарске полиције на српско-мађарској граници у септембру 2015. године. Истраживане су и различите представе сукоба у новинским чланцима. Будући да новински чланци представљају одређену врсту текста, приступ који ће бити коришћен је анализа дискурса. У раду ће бити коришћена критичка анализа дискурса која се превасходно бави начинима на који су злоупотреба друштвене моћи, доминација и неједнакост репродуковане и начинима на који се таквим злоупотребама пружа отпор у писању и говору у одређеним друштвеним и политичким контекстима. Такви дискурси ће бити испитивани ослањањем на теоријски оквир критичких студија граница и хуманитаристичког управљања. Биће показано, слично теоријском оквиру хуманитаристичког управљања, да је сукоб на граници настао услед парадокса заштите субјекта хуманитаризма и контроле, односно избеглица, с једне стране, и објекта, односно територијално одређене државе, с друге стране.

Кључне речи: држава, избеглице, граница, дискурс, хуманитаристичко управљање

* kostic.dejana@gmail.com

Dejana Kostić

Osnabrueck University

Policing the Border, Producing of the State: A Critical Discourse Analysis of Press Representation of Conflict on the Serbian-Hungarian Border During the ‘Refugee Crisis’

Paper seeks to analyze the media representation of the conflict between refugees and Hungarian police on the Serbian-Hungarian border in September 2015. The conflict will be analyzed through an examination of different portrayals of the conflict in the newspaper articles. Since news reports represent a type of text, my approach will be “discourse-analytical”. Specifically, I will employ a critical discourse analysis to examine what kind of knowledge, attitudes and ideologies about the conflict media produced. Critical discourse analysis is a type of discourse analytical research that primarily studies the ways of social power abuse, dominance, and how inequalities are enacted, reproduced, and resisted by text and talk in the social and political context. I will examine these discourses relying on the theoretical framework of critical border studies and specifically framework of humanitarian governance and humanitarian border. Theoretical framework of humanitarian governance and humanitarian border indicates that conflict arises in the paradox of protection between subject of humanitarianism and policing, refugee population, and object of border conflict, territorially bounded state.

Key words: state, refugees, discourse, border, humanitarian governance

Зоран Јевтовић*

Филозофски факултет, Универзитет у Нишу

Предраг Бајић**

Факултет политичких наука, Универзитет у Београду

Слика о мигрантима у дискурсу дневне штампе Србије

У динамичним променама које се дешавају у умреженом друштву, проучавањем доминантних наратива и дискурса у медијима можемо добити јасну слику о било којој друштвеној групи и њеној заступљености. Квантитативном и квалитативном анализом садржаја насловних страна дневних новина у Србији (*Политика*, *Данас*, *Вечерње новости*, *Блиц*, *Курир*, *Ало* и *Информер*), током 2015. и 2016. године, истраживане су карактеристике модела и образаца који се користе у приказивању мигрантске кризе. Дихотомија је евидентна, па се тако користи сензационалистички и ксенофобични дискурс заснован на страху од придошлица, као и супротан дискурс, који наглашава хуманитарну димензију, бригу о другом и поштовање људских права. Модели, форме и начини представљања миграната утичу, између осталог, на стварање стереотипа о њиховом месту у друштву, али и на развијање концепта грађанске културе који позива на дијалог, толеранцију и једнакост у праву на живот.

Кључне речи: мигранти, дневне новине, дискурс, стереотипи, толеранција

* zoran.jevtovic@filfak.ni.ac.rs

** predrag.bajic@sbb.rs

Zoran Jevtović

Faculty of Philosophy, University of Niš

Predrag Bajić

Faculty of Political Sciences, University of Belgrade

The Image of Migrants in the Serbian Daily Newspaper Discourse

In the dynamic changes that occur within the networked society, by studying dominant narratives and discourses, we can get a clear picture of any social group and its representation. By using quantitative and qualitative content analysis, we have researched features of models and forms that were applied in the representation of migrant crisis on the covers of Serbian daily newspapers (*Politika, Danas, and Večernje novosti, Blic, Kurir, Alo* and *Informer*) in the years 2015 and 2016. The dichotomy is evident, so we can see sensationalist and xenophobic discourse based on fear of newcomers, as well as the opposite discourse, which highlights the humanitarian dimension, care about others and respect for human rights. Models, forms, and the ways migrants are represented have an impact on stereotype creation of their place in society, and also have an impact on the development of the concept of civic culture which requires dialogue, tolerance and equality concerning the right to life.

Key words: migrants, daily newspapers, discourse, stereotypes, tolerance

Немања Звијер*

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Начини визуелног представљања миграната у медијима у Србији**

Мигрантска криза, која траје већ неколико година, условила је, између осталог, и пролиферацију медијских текстова о тој проблематици. Полазећи од претпоставке да начин на који је нешто представљено у великој мери утиче на перцепцију представљеног, циљ рада састоји се у томе да укаже на различите визуелне обрасце представљања миграната у медијима. У оквиру тог задатка биће критички изложени кључни теоријски и методолошки приступи и најчешће коришћене дискурзивне стратегије и централни мотиви повезани са визуелним представама миграната. Уз то, биће размотрени конкретни примери у појединим домаћим медијима. Добијени налази могу послужити за одређивање вредносних усмерења према мигрантима и мигрантској кризи, што у ширем смислу може да буде једна врста лакмус папира за откривање степена (не)толеранције у самом друштву. Уједно, анализа може указати и на процесе обликовања јавног мњења и преламања различитих идеолошко-политичких дискурса кроз медијске текстове.

Кључне речи: представљање, слике, медији, мигранти, Србија

* znemanja@yahoo.com

** Рад је резултат пројекта *Изазови нове друштвене интеграције у Србији: концепции и актери* (број 179035), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Nemanja Zvijer

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

The Ways of Visual Representations of Migrants in the Media in Serbia

Migrant crisis, which lasts for a few of years now, have caused, among other things, the proliferation of media texts on that issue. Assuming that the way something is presented greatly influences the perception of the presented, the aim of this paper is to point out the different forms of visual representation of migrants in the media. Within this task, the key theoretical and methodological approaches will critically be considered, as well as the most commonly used discursive strategies and the central motifs associated with visual representations of migrants. In addition, specific examples will be discussed from some local media. These findings can be used to determine the value orientations toward migrants and the migrant crisis which, in a broader sense, can be a kind of litmus paper for detecting the degree of (in)tolerance in the society. At the same time, analysis can point out the process of shaping public opinion and refraction of different ideological and political discourses through the media texts.

Key words: representation, pictures, media, migrants, Serbia

Милена Токовић*

Институт за социолошка истраживања,
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

На леђима махњиої бика: друштвено ангажована/активистичка уметност – брисање или затварање граница?*

У социологији уметности постоје два основна, супротстављена гледишта, када је реч о утицају уметности на друштво (Bastide). Према естетској теорији, уметност се посматра као естетска пракса која нема практичну функцију и која постоји само ради уметности (*l'art pour l'art*) (Cousin). С друге стране, утилитаристичка теорија уметности интерпретира је као универзални језик посредством којег се утиче на друштвени живот. Уметност има бројне функције значајне за друштво – представља средство друштвене солидарности (Guyau, Tarde, Burnet), средство за остварење колективних циљева (Bastide), духовног заједништва (Dirkem), развијања саосећајности и човекољубља (Hume). Акцент у раду биће стављен на посебну функцију уметности: друштвено ангажовану/активистичку. Друштвено ангажована/ активистичка уметност је „концептуализован и ка пракси оријентисан делатни пројекат“, интервенција посредством уметничких дела у култури и друштву, која подразумева субверзију моћи са циљем критике и оспоравања неког друштвеног односа (Шијаковић). Макроконтекст миграција становништва и њених последица на глобалном и локалном нивоу последњих година постаје централна тема позоришних и филмских фестивала, музејских и галеријских изложби. Циљ рада је анализа односа друштвено ангажоване/активистичке уметности према питању актуелне миграционе кризе, на примеру програма *Фестивал (Брисање граница, 2015)*, изложбе Музеја афричке уметности (*Граница је зајворена, 2015*), Битефа (*На леђима махњиої бика, 2016*).

Кључне речи: друштвено ангажована/активистичка уметност, миграције, фестивали

* mstanojevic85@gmail.com

** Рад је резултат пројекта *Изазови нове друштвене интеграције у Србији: концепции и актери* (број 179035), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Milena Toković

Institute of Sociology and Social Research,
Faculty of Philosophy, University of Belgrade

On the Back of the Mad Bull: a Socially Engaged/Activist Art – Erasure or Closure of Borders?

In the sociology of art, there are two fundamental theoretical opposites when it comes to the art's influence on society (Bastide). According to aesthetic theory, art expresses an aesthetic practice independent of practical function, just "art for art's sake" (*l'art pour l'art*) (Cousin). On the other hand, the utilitarian theory defines art as the universal language which indirectly influences social life. Art serves many different important social functions – improving social solidarity (Guy, Tarde, Burnet), achieving collective goals (Bastide) and communion of spirit (Durkheim), developing compassion and philanthropy (Hume). Emphasis in this paper will be put on the special function of art – socially engaged/activist art. Socially engaged/activist art is "conceptualized and practice-oriented project", cultural and social intervention art, which involves the subversion of power in order to criticize and challenge a certain social relationship (Šijaković). In the recent years, macro context of human migration and its consequences on the global and local levels, become a burning topic of theater and film festivals, museum and gallery exhibitions. The aim of this paper is to study how socially engaged/activist art relates to the issue of current migration crisis through the analysis of event programs of *Fest (Erasing Borders, 2015)*, *BITEF (On the back of the mad bull, 2016)* and the exhibition of the Museum of African Art (*The border is closed, 2015*).

Key words: socially engaged/activist art, migration, festivals

Аница Драговић, Марија Дракуловска Чукалевска, Ивана Драговић*
Филозофски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ у Скопљу

Ставови младих према (е)миграцијама у Републици Македонији

Миграције слове за сложenu и веома актуелну тему у глобалном свету, у свим земљама у свету. Свет се мења, а миграције дају свој допринос тој промени. То је посебно случај са меѓународним миграцијама. Оне се препознају као фактор промене и развоја, из земаља, региона одласка, али и земаља и региона доласка. С једне стране, меѓународне миграције високообразовних људи сматрају се проблемом земље која се напушта (уобичајено је да су то неразвијени делови света). Међутим, с друге стране, у ери глобализације, мобилност људи има есенцијални значај за раст и развој економије. Циљ овог текста је да се прикажу ставови младих људи у Македонији према миграцијама и емиграцијама и да се представи профил лица које би емигрирало. Ставови су операционализовани као: општи став за миграције, намера да емигрирају и очекивања. Анализа је заснована на примарним изворима података, при чему је коришћено анкетање као метод. Такође, коришћени су и секундарни извори података. Анализа је заснована на униваријантној и биваријантној анализи.

Кључне речи: миграције, ставови, Македонија

* anicad.dragovikj@fzf.ukim.edu.mk, marijad@fzf.ukim.edu.mk, ivana_0504@yahoo.com

Anica Dragović, Marija Drakulovska Čukalevska, Ivana Dragović

Ss. Cyril and Methodius, Faculty of Philosophy, University in Skopje

Attitudes of Youth Towards (e)migration in Republic of Macedonia

Migration is a multifaceted and complex global issue, which today touches each country in the world. The world is changing, and migration is contributing to this change. Particularly international migrations are recognized as a factor for change and development, for the sending as well of the receiving countries. On the one side, international migration of high skilled workers are considered to be as a big problem for sending countries (usually developing countries), because of the large outflow of skilled workers. On the other side, in the period of globalization, mobility of people is considered as necessary if developing countries are to integrate into the global economy. The objectives of the paper are to depict the attitudes of the youth population in Macedonia towards migration and emigration; to attempt and approximate profile of the potential migrants. The attitudes of migration are operationalized through: general attitudes towards migration, migration incentives and intention. Analysis is based on the primary data sources, whereby, the interviewing is used as a method. Secondary data sources have also been employed. The analysis is based on both univariate and bivariate procedures.

Key words: migration, attitudes, Macedonia

Јелена Предојевић-Деспич*

Центар за демографска истраживања Института друштвених наука

Ко је отишао, а ко би се вратио: разлике између српских високообразованих емиграната у Сједињеним Америчким Државама и Канади

Ниво образовања има значајну улогу не само у доношењу одлуке о емигрирању, избору земље имиграције и начину имиграције, већ и о нивоу интеграције у нову средину, али и о могућностима реакције на неповољне услове на тржишту рада, и у земљама пријема и у земљама порекла. Високообразовани (захваљујући људском и социјалном капиталу и могућности прилагођавања условима живота и рада у новој средини) брже и лакше реагују на промене, значајно су мобилнији, што неретко резултира емиграцијом, новом етапом у мигрирању у границама земље пријема, одласку у другу земљу, привременим или сталним повратком у земљу порекла.

Када се говори о високообразованим емигрантима из Србије који су емигрирали током деведесетих и касније, може се рећи да се разлози избора прекоморских земаља као дестинација у односу на економски развијене земље Европске уније релативно јасно видљиви. Међутим, мање је видљиво зашто постоје и које су разлике између наших високообразованих емиграната према земљи пријема. Стога је циљ рада да се на основу података опсежног анкетног истраживања које је спроведено у САД-у и Канади укаже на разлике које постоје по земљама дестинације између високообразованих емиграната који су стекли високо или више образовање у Србији и емигрирали 1991. или касније. У раду ће бити анализиране социодемографске особине испитаника, ставови о интегрисаности на тржишту рада и у друштво пријема, о друштвено-економској ситуацији у Србији, као и о плановима о повратку у Србију у време емиграције и у време спровођења истраживања. Разлике ће бити разматране према времену емиграције, демографским особинама испитаника, научним групама факултета на којима су дипломирали у Србији, као и врсти запослења у земљи дестинације. У раду ће бити наведене неке препоруке доносиоцима одлука са циљем побољшања могућности за подстицање сарадње и/или повратка наших високообразованих емиграната, а које су засноване на ставовима испитаника и резултатима сличних истраживања.

Кључне речи: високообразовани емигранти, Србија, земље дестинације, САД, Канада

* jpredojevic-despic@idn.org.rs

Jelena Predojević-Despić

Demographic Research Centre, Institute of Social Sciences, Belgrade

Who Has Left, and Who Would Come Back: Differences between Highly-educated Serbian Emigrants in USA and Canada

Level of education has a significant role not only in the emigration decision process, selecting the country of destination and the modes of immigration, but also the level of integration in the new social environment and the chances of reaction to unfavorable conditions on the labor market, both in the country of destination and origin. Highly-skilled (thanks to their human and social capital and modes of adapting to conditions of living and working in the new surrounding) faster and easier react to challenges, they are significantly more mobile, which results in emigration, new migration phase within the destination country, moving to another country, or temporary or permanent return to the country of origin.

When it comes to the highly-educated emigrants from Serbia who emigrated in the 1990-s and later, we can say that the reasons for choosing the overseas countries compared to economically-developed EU countries are more-or-less obvious. However, it is less obvious why differences exist and what they are, between the highly-educated emigrants according to the country of destination. Hence, the aim of the paper is to show the differences according to destination countries between highly-educated emigrants who acquired collage or bachelor degree in Serbia and emigrated in 1991 and later. The results are based on a broadly covering survey done in the USA and Canada. In this paper, the following features will be analyzed: socio-demographic characteristics, standpoints of the surveyed population on the level of integration in the labor market and society of destination and socio-economic situation in Serbia, as well as their plans on return to Serbia in two time points, moment of emigration and the moment of survey. The differences will be given according to the time of emigration, socio-demographic characteristics, the faculties they have graduated from, and the modes of employment in the destination country. Policy recommendations will be formulated in this paper in order to improve possibilities for cooperation and/or return of the Serbian highly-skilled emigrants, based on the standpoints of the surveyed population as well as other similar studies.

Key words: highly-educated emigrants, Serbia, country of destination, USA, Canada

Верица Јанеска, Силвана Мојсовска, Александра Лозаноска*

Економски институт, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ у Скопљу

Одлив мозгова и иновациони капацитет Западног Балкана

Циљ рада је да истражи везу између одлива мозгова из земаља Западног Балкана (Македонија, Србија, Црна Гора, Босна и Херцеговина, Хрватска и Албанија) и иновационог капацитета региона. У раду је дат преглед релевантне литературе о последицама одлива мозгова за земље порекла, затим демографске карактеристике високообразоване емиграције са Западног Балкана и њихов утицај на иновациони капацитет посматраних земаља. Анализа се заснива на статистичким подацима о иновационим индикаторима из „Глобалног извештаја о конкурентности“ (Светски економски форум), на основу података меѓународних организација и националних статистика.

У раду се пошло од хипотезе да интензивирање одлива мозгова са Западног Балкана, последњих деценија, у великој мери умањује иновациони капацитет земаља тог региона, посебно због тога што се његова главна последица односи на губитак људског капитала. Дата је упоредна анализа иновационих показатеља по земљама, са циљем да се идентификују заједничке карактеристике, али и разлика које се односе на иновационе капацитете, улагања компанија у истраживање и развој (ИР), државне набавке напредних технолошких производа, квалитет научноистраживачких установа, доступност научника и инжењера, сарадњу универзитета и индустрије у области ИР, као и патентних пријава. На основу главних резултата анализе, у раду се нуде дискусија о одговорима политике на одлив мозгова у земљама Западног Балкана и ставови аутора о будућим акцијама, нарочито у вези с ангажовањем дијаспоре као партнера у попуњавању празнина у ресурсима и знању, као и њеног учешћа у чланству и вођењу научних и стручних мрежа.

Кључне речи: одлив мозгова, људски капитал, капацитет иновација, политика одлива мозгова, Западни Балкан

* verica@ek-inst.ukim.edu.mk, s.mojsovska@ek-inst.ukim.edu.mk, sandra@ek-inst.ukim.edu.mk

Verica Janeska, Silvana Mojsavska, Aleksandra Lozanoska

Institute of Economics, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje

Brain-drain and Innovation Capacity in the Western Balkans

This paper aims to explore the link between the brain-drain in the Western Balkans (Macedonia, Serbia, Montenegro, Bosnia and Herzegovina, Croatia and Albania) and the innovation capacity of the respective countries. It provides an overview of the relevant literature on the brain drain consequences for countries of origin, demography of the highly skilled emigration from the Western Balkan countries and its impact on their innovation capacity. Analysis is based on the available statistics on innovation indicators from “The Global Competitiveness Report” (World Economic Forum), data of the International Organizations, as well as of the national statistics.

The main hypothesis of the paper is that intensified brain-drain from Western Balkans in the last decades largely diminishes the innovation capacity of these countries, given that major consequence of the brain-drain is related to the loss of human capital. Comparative analysis of the innovation indicators for the countries is provided, in purpose of distinguishing common features and differences in the region with regards to the capacity for innovation, company spending on R&D, government procurement of advanced tech products, quality of scientific research institutions, availability of scientists and engineers, university-industry collaboration in R&D and PCT patent applications. Based on the main outcomes of the analysis, the paper offers a discussion about the brain-drain policy responses in these countries and authors’ views for future actions, particularly regarding the engagement of diaspora as partners in filling resource and knowledge gaps, as well as members and leaders of scientific and technical networks.

Key words: brain-drain, human capital, innovation capacity, brain drain policy, Western Balkans

Јован Филиповић *

Факултет организационих наука, Универзитет у Београду

Менаџмент виртуелног универзитета српске дијаспоре као комплексне организације: настајуће лидерство једне нације

Студија је настала као резултат све већег потенцијала капитала дијаспоре (интелектуалног, друженог и финансијског), који представљају плодно тле за истраживања различитих аспеката дијаспоре. Рад, такође, представља апел творцима политика, који морају схватити да дијаспора није само неискоришћен национални ресурс већ и неправедно маргинализована заједница. Велика база података, која између осталог садржи и податке о преко 7.000 српских доктора наука и докторанада, указује на чињеницу да практично не постоји област (академска, истраживачка, културна, предузетничка или спортска) у којој српска дијаспора није значајно заступљена. Модел виртуелног универзитета дијаспоре, потврђен на репрезентативном узорку из базе, осим процеса намењених организационој подршци, садржи и компоненту која, кроз међусобно и повезивање са матицом, омогућава трансформацију „одлива могова“ у „прилив“ знања, експертизе и пословних шанси. Виртуелни универзитет дијаспоре представља нуклеус, али и окриље окупљања потенцијала дијаспоре и повезивања са матицом. Резултати студије су, са теоријског и практичног становишта, посебно значајни за истраживаче, теоретичаре и творце политика који се баве дијаспором, укључујући и оне у другим земљама са значајном дијаспором.

Кључне речи: српска дијаспора, интелектуална дијаспора, виртуелни универзитет, комплексна организација

* jovanf@fon.bg.ac.rs

Jovan Filipović

Faculty of Organizational Sciences, University of Belgrade

Management of the Serbian Diaspora Virtual University as a Complex Organization: Emerging Leadership of One Nation

The study acknowledges the increasing potential of various forms of diaspora capital (intellectual, social and financial), which provides fertile ground for research studies of different aspects of diaspora. The paper is also an appeal to policy makers, who need to acknowledge that diaspora is not only an unexploited national resource, but also unduly marginalized communities. Extended data base, which includes 7000 Serbian PhD's and PhD students, show that practically there is no single field (academic, research, cultural, entrepreneurial, and sport) in which Serbian Diaspora is not significantly represented. The model of the Diaspora Virtual University (DVU), embodies a framework designed to enhance transformation of brain-drain into brain-gain through brain-chain (networks) and the necessary enabling processes. DVU may be the nucleus and, eventually, the hub of congregation of experts living in Diaspora. The findings serve as theoretical and practical resource for academics, researchers and policy makers, as they corroborate the importance of DVU for the creation of knowledge economy frameworks in other countries with significant Diaspora.

Key words: Serbian diaspora, intellectual diaspora, Virtual University, complex organization

Александар Вукић, Марина Перих Касељ*

Институт за миграције и народности, Загреб

Дијаспорске заједнице Хрвата и Црногораца на Аљасци и у Аргентини

У раду приказујемо резултате истраживања хрватских и црногорских дијаспорских заједница на Аљасци и Аргентини. Ријеч је о старим дијаспорским заједницама које су конституиране у првом валу исељавања крајем XIX и почетком XX стољећа. Иако припадници обје дијаспорске заједнице најчешће не знају свој матерински језик који се уобичајено сматра битном саставницом идентитета, оне посједују и изнова обнављају своју националну свијест. Наше истраживање симболичког свијета (ритуала, обреда, причања прича, културе сјећања и очувања памћења појединаца – чланова заједнице) дијаспорских заједница концептуализирана је из приступа *нове културне иновијетти* (НКС), која у средиште својега интереса поставља културу сјећања, друштвено памћење и ритуалне изведбе те начине на који институције (етничке групе) кроз приче и митове стварају симболичке свјетове и топологије светих мјеста. Полазећи од Assmann-ове теорије културе сјећања, хрватске и црногорске дијаспорске заједнице операционализирали смо кроз три елемента која су конститутивна за те заједнице: 1) сјећање (односно према прошлости), 2) идентитет (односно, политичку имагинацију) и 3) културно трајање (образовање традиције). Спрегом та три елемента развија се култура сјећања која ствара и одржава заједницу сјећања. Како би дијаспорска заједница била конституирана и трајала у времену нужно је локализирање сјећања те ритуалних и обредних понављања утемељујуће приче. Теоријске поставке провјеравамо на емпиријском материјалу прикупљеном у истраживању, а презентирамо Geertz-овом техником *іустіоі оіуса*. Полазимо од претпоставке како емпиријска евиденција указује на конститутивно значење *симболичкоі свијетіа* за дијаспорске заједнице сјећања.

Кључне ријечи: дијаспорска заједница, заједница сјећања, култура сјећања, утемељујућа прича, ритуали

* aleksandarvuki@yahoo.com, marina.peric@imin.hr

Aleksandar Vukić, Marina Perić Kaselj

Institute for Migration and Ethnic Studies, Zagreb

Diasporic Communities of Croatians and Montenegrins in Alaska and Argentina

In this paper we present results of the research of Croatian and Montenegrin diasporic communities in Alaska and Argentina. Those are old diasporic communities that are constituted in the first wave of emigration in the late 19th and early 20th centuries. Although members of both diaspora communities mostly do not know their mother tongue, which is usually considered as an essential element of the identity they possess and renew their national consciousness. Our study of the symbolic world (rituals, ceremonies, storytelling, culture of memory and culture of preserving memory of individuals – members of the community) of diasporic communities is conceptualized from the approach of the new cultural history (NCS), which sets in the center of its interests the culture of memory, social memory, ritual performances and manners that institutions (ethnic groups) create symbolic worlds and the topology of the holy places through stories and myths. Starting from the Assmann's theory of culture of memory, we operationalize Croatian and Montenegrin diaspora communities' with three elements that are constitutive of those communities: 1) memory (outlook on the past) 2) identity (i.e., political imagination) 3) cultural duration (forming of traditions). With the inter-relation of these three elements the culture of memory that generates and maintains the community of memory is developing. For the constitution and preservation in time of the diaspora communities it is necessary to localize the memory and ritual and the ceremonial repetition of foundational story. Theoretical presumptions are verified on the empirical material collected through research, and presented with Geertz's "thick description" approach. We assume that empirical evidence points to the constitutive meaning of the symbolic world for diaspora community of memory.

Key words: diaspora communities, community of memory, culture of memory, foundational story, rituals

Милица Бобић*

Факултет политичких наука, Универзитет у Београду

Кућа далеко од куће: идентитет(и), род и феминизација миграција

Родни приступ у савременим студијама миграција новијег је датума јер су миграције традиционално биле анализиране као економски феномени, на основу анализе трошкова и добити од миграција, затим просторне, географске димензије мобилности становништва, односно као такозвани феномен присилних кретања, избеглиштва и тражилаца азила. У овом раду се говори о феминизацији миграција, а затим и о испитивању везе и утицаја просторне мобилности на формирање многоструких идентитета савремених миграната. Осим женског аспекта, посебна пажња је посвећена и роду, који, како ће бити показано, постаје централно питање у студијама миграција, односно у микроаналитичким истраживачким приступима, у којима се макроприступ (економски, географски, политички) повезује са самим индивидуама, односно актерима, у овом случају родно детерминисаним.

Намеће се неколико проблема и они су истражени у раду: у савремено доба жене све чешће мигрирају саме, без мушких партнера и породице. Затим, жене све чешће мигрирају ради поправљања квалитета живота (стицања нових животних искустава, образовања и знања, вештина, односно хуманог капитала), а то им омогућава извлачење из маргиналног друштвеног положаја и оснаживање (*empowerment*). Најзад, у ери масовних комункација и умреженог друштва, миграције су родна стратегија сналажења, која утиче и на друштва и културе порекла, као и дестинације.

Међутим, с обзиром на недостатак истраживања и свеобухватног интердисциплинарног знања о проблематици рода у савременим истраживањима миграција, и даље је појам рода у миграцијама у сенци. Родни приступ, иако доказано релевантан и неопходан у пољу које је толико сложено и интердисциплинарно, до данас је, нажалост, остао само један од постојећих. Међу истраживањима, која се финансирају из одређених центара моћи или су окренута само ка мушкарцима или само ка женама (претежно као избеглицама и жртвама), незнатан је број оних која доследно примењује родни приступ

Кључне речи: миграције, род, идентитет, феминизација миграција, интеграција

* cyber_mica@hotmail.com

Milica Bobić

Faculty of Political Sciences, University of Belgrade

Home Away From Home: Identity(ies), Gender and Feminization of Migration

Gender approach in contemporary migration studies is of recent date, because migration has traditionally been analyzed as an economic phenomenon, based on analysis of costs and benefits of migration, then spatial, geographical dimension of mobility of the population, or as so-called phenomenon of forced movement of refugees and asylum seekers. This paper deals with the feminization of migration, and then questioning the connection and impact of spatial mobility on the formation of multiple identities of contemporary migrants. Apart from the female point of view, special attention was given to gender, which has, as it will be shown, become a central issue in the study of migration, and the micro analytical research approaches, in which the macro-approach (economic, geographic, political) associated with single individuals, or actors, is in this case, gender-determined.

There are several issues that are explored in this paper: in modern times women are increasingly migrating alone, without male partners and families. Now, women are increasingly migrating to improve the quality of life (gaining new life experiences, education and knowledge, skills, i.e., human capital), which leads to the withdrawal from marginal social status and empowerment. Finally, in the era of mass communication and networked society, migration is a gendered coping strategy which has both an impact on society and culture of origin and destination.

However, given the lack of research and interdisciplinary comprehensive knowledge of gender issues in contemporary research of migration the concept of gender in migration is still in the scientific shade. Gender approach, although proven relevant and necessary in a field that is so complex and interdisciplinary, unfortunately until now remains only one of the many. Most of the research in this field is funded by certain centers of power and is oriented towards either men or women (mostly as refugees and victims), while there is an insignificant number of research which consistently apply a gender approach.

Key words: migration, gender, identity, feminization of migration, integration

Зорица Мршевић*

Институт друштвених наука, Београд

Интерсекционални положај жена мигранткиња

У ситуацији повећаног учешћа жена у токовима савремених глобалних миграција неопходно је диференцирано сагледавање њихове ситуације, питању ком се поклања мало пажње тако да оне остају невидљиве у широкој општој слици глобалних миграционих кретања. Осим што су као жене изложене повећаним ризицима, од родно заснованог насиља и експлоатације, њихов положај је такође обележен комбинацијом више субординантних, потенцијално дискриминативних основа. Наиме, оне могу бити нехришћанке, небелачке расне припадности у хришћанским земљама доласка, претежно насељеним белим људима. Такође, старије животне доби, са хроничним болестима и/или инвалидитетом, комбинавано са непознавањем језика, законских прописа земље домаћина, са могућим искуством преживљеног насиља, што су само неке од могућих околности које их карактеришу. Ради се о системским, типизираним ситуацијама а не егзотичним, несретним, непоправљивим коинцидентним ситуацијама неких особа. Њихове ситуације битно се разликују од ситуација у којима се налазе мушки мигранти, и када долазе из истих земаља порекла и када се налазе у истим земљама доласка. Положај мигранткиња се битно разликује и од положаја жена земаља транзиције и доласка. Због тога борба за женско сећање мора започети у садашњости, потребно је одмах радити на родној анализи миграција, да не би и овај историјски моменат као многи пре, остао упамћен и у историји забележен као да су читава глобална кретања били ствар која се тиче само мушкараца, као да су комплетно протекли потпуно без жена, њиховог искуства и специфичности, у конкретном случају њихове миграцијске ситуације. У раду се анализира интерсекционални положај мигранткиња. Њихова искуства, посебно модели добре праксе претходно досељених, може данас да послужи као модел и начин радне и културне интеграције ових који долазе у данашње време, било да их међународно право сврстава у категорију избеглица, било миграната. О којим год се земљама порекла или дестинације радило, једна од константних карактеристика женске миграције је да су оне снажно гурнуте у стереотипно ограничене, родно-диференциране секторе тржишта рада као што је нега (*нурсини*) болесника, деце, старијих и особа са инвалидитетом, рад у домаћинству, сексуални рад, и рад на сезонским пословима у пољопривреди, без обзира на њихово образовање, професионално искуство, конкретне способности и жеље да раде неке друге послове.

Кључне речи: јачање феминизације савремених миграција, интерсекционалност ситуације жена мигранткиња, радна и културна интеграција мигранткиња, сличности и подударности искустава мигранткиња и избеглице

* zmrsevic@idn.org.rs

Zorica Mršević

Institute of Social Sciences, Belgrade

Intersectional Position of Women Migrants

In a situation of increased participation of women in contemporary global migration flows, it is necessary to differentiate assessment of their situation, as little attention is given to the topic to the moment. Women, namely, remain invisible in broad general picture of global migratory movements. Except that women are exposed to an increased risk of gender-based violence and labour and sex exploitation, their position is also marked by combination of several discriminative grounds, due to which they are subject to multiple discrimination. They can be non-Christians, not white race in Christian countries of arrival populated mainly by white people. Also, elderly with chronic illnesses and / or disabilities, combined with ignorance of the language and legislation of the host country, burdened with the possible experience of violence. Their situation is systematic, standardized, not at all a result of an exotic, unhappy or of irreparable coincident situations that are happening only to some people. Their situation is significantly distinguished from the situations of male migrants, even when they come from the same countries of origin and when they are in the same country of arrival. Position of women migrants is also substantially different from the situation of women and countries in transition and arrival. Therefore, the struggle for women's memories must begin now. It is necessary to immediately work on gender analysis of migration, not to let this historic moment, as many before, to be remembered as it is a global movement that concerns only men, without women, their experience and specificities, in the specific migratory situation. The paper analyzes the intersectional situation of women migrants. Their experience, special models of good practice might be taken as a model and way of achieving cultural integration of those who come in these days, whether international law put them in the category of refugees or migrants. One of the constant characteristics of female migration is, whatever the country of origin or destination was, that they are strongly pushed in stereotypically limited gender-differentiated labor market sectors, such as care (nursing) of patients, children, the elderly and persons with disabilities, household work, sex work, and agriculture seasonal jobs, regardless of their education, professional experience and aspirations, ability and desire to work other jobs.

Keywords: strengthening the feminisation of contemporary migrations, intersectional position of migrant women, labor and cultural integration of migrants, similarities and coincidences experiences migrants and refugees

Драгана Радисављевић-Ћипаризовић*

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Етнорелигијски аспекти савремених миграција: изазови интегрисања миграната и азиланата у земљама Европске уније и Србији

У масовној сеоби народа са Блиског истока и северне Африке ка Европи, последњих година, неминовно се сусрећу и сукобљавају различите културе и колективни идентитети, посебно они који су засновани на религијској и етничкој фундаменталности. Наш рад представља есејистички осврт на однос религије и миграција, посматран кроз призму теорије идентитета. Религијски идентитет се најчешће исказује путем религијске припадности, обичаја, обреда, симбола, веровања, поздрава (понекад и одеће). У постсекуларној Европи су актуелне дебате о (не)ношењу буркинија, што је само један од многобројних изазова у покушају интегрисања миграната и азиланата у земље Европске уније. Србија, мултиконфесионална земља са преовлађујућим православним становништвом, налази се на рути савремених миграција. Да ли савремене миграције утичу на јачање религијског идентитета у Србији? Јачање сопственог етнорелигијског идентитета може допринети дубљем разумевању интеррелигијских односа и спречавању религијских и етничких конфликта промоцијом толеранције према другом и другачијем.

Кључне речи: миграције, религијски идентитет, верска толеранција, Европска унија, Србија

* dcipariz@yahoo.com

Dragana Radisavljević-Čiparizović

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Ethno-religious Aspects of Modern Migrations: The Challenges of Integrating Migrants and Asylum Seekers in the EU Countries and Serbia

Recent mass migration of peoples from the Middle East and North Africa to Europe has inevitably led to encounters and conflicts of different cultures and collective identities, especially those that are based on religious and ethnic fundamentality. Our paper represents a reflective essay on the relationship between religion and migration, observed through the prism of the theory of identity. Religious identity is usually expressed through religious orientation, customs, rituals, symbols, beliefs, greetings and sometimes even through clothes. In the postsecular Europe, the current debates are about (not) wearing burkinis, which is just one of many challenges in the integration of migrants/asylum seekers in the EU countries. Serbia, a multi-confessional country with the prevailing Orthodox population, is on the route of present day migrations. Do contemporary migrations influence the strengthening of religious identity in Serbia? Strengthening of one's own ethno-religious identity can contribute to a deeper understanding of the inter-religious relations and lead to prevention of religious and ethnic conflicts through the promotion of tolerance towards others and otherness.

Key words: migrations, religious identity, religious tolerance, European Union, Serbia

Ивана Величковић*

Факултет безбедности, Универзитет у Београду

Миграције у Банату од XVIII до почетка XXI века и међуетнички односи

Банат је, као територија специфичног географског положаја, имао бурну историју кретања становништва. Чести ратови који су вековима вођени на том простору и смене различитих власти условили су демографску разноврсност Баната као једну од његових главних особености. Нововековну и савремену историју Баната карактеришу мултиетничност, мултикултуралност и мултиконфесионалност. Од почетка XVIII века извршене су три главне планске колонизационе политике које су најчешће драстично мењале етничку слику Баната. Из тог разлога се слободно може тврдити да су Немци, Мађари и Срби извршили највећи утицај на историјски, политички, економски и културни развој Баната, мада се не сме изгубити из вида да су и друге народности обогатиле његову историју. Међутим, у Банату су у посматраном периоду положене велике људске жртве као последица лоших међуетничких односа. Ово истраживање је показало да је вековна политика фаворизовања једних на рачун других народа стварала међу њима притајену нетрпељивост која је у време криза и ратова постајала експлозивна. Но, упркос лошим међуетничким односима у Банат су константно улагани људство и ресурси, са јасним политичким, војним и економским интересима. Потенцијал Баната, као плодне равничарске области, био је уочен још са првим доласком Хабзбурговаца на те просторе. Нажалост, то више није случај, иако је Банат од завршетка Другог светског рата мирно подручје са доминантним српским етничким обележјем и ретким етничким инцидентима. Од некад стратешки веома важне области, погодне за насељавање људи различитог порекла и животних навика, за Банат се данас може рећи да представља европску периферију. Непостојање политичке и економске визије за Банат води његовој депопулацији, посебно у пограничним општинама. У овом раду, аутор нарочито анализира интересе којима је било мотивисано настањивање Баната и квалитет међуетничких односа у посматраном периоду од XVIII до почетка XXI века, са главним циљем да сагледа евентуалне перспективе Баната у блиској будућности.

Кључне речи: миграције, мултиетничност, међуетнички односи, развој, Банат

* ivanavelickovski@yahoo.com

Ivana Veličkovski

Faculty of Security Studies, University of Belgrade

Migrations in Banat from the 18th to the Beginning of the 21st Century and Interethnic Relations

Banat, as a specific geographical territory had a turbulent history of population movements. Frequent wars and government changes, caused the demographic diversity of Banat which is one of its main characteristics. Modern and contemporary history of Banat has been characterized by multiethnicity, multiculturalism and multiconfessionality. From the beginning of the 18th century there were three main colonization policies that drastically changed ethnic composition of Banat. For this reason, it can be said without no doubt that Germans, Hungarians and Serbs had the greatest influence on historical, political, economic and cultural development of Banat; influence of other nationalities enriched its history too. In the observed period of time, Banat witnessed great human victims as a result of the bad interethnic relations. This research showed that constant politics of favoring one at the expense of other nations was creating among them latent hostility that was very explosive in the times of crisis and wars. Despite the bad interethnic relations, authorities in Banat were constantly investing in people, manpower and resources with clear political, military and economic interests. Potential of Banat as a fertile lowland area was recognized upon the first arrival of the Habsburgs to this area. Unfortunately, this is no longer the case, although Banat is very peacefully area since the Second World War with Serbian ethnic character and rare ethnic incidents. Banat used to be a strategically important area, suitable for colonization of people of different origins and life habits. Today, it can be said that Banat is a periphery in Europe. Absence of political and economic vision for Banat leads to its depopulation, especially in border municipalities. In this work, the author analyzes interests that motivated settlement of Banat and quality of interethnic relations in the observed period from the 18th to the beginning of the 21st century, with the aim to consider the possible perspective of Banat in the near future.

Key words: migrations, multiethnicity, interethnic relations, development, Banat.

Андреј Кубичек*

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Миграције „народа парија“: случај Рома на Балкану

Миграције Рома представљају велики изазов за друштвене науке из неколико разлога. Пре свега, обухватају готово све познате типове просторних кретања становништва која могу да буду изазвана различитим узроцима. Такође, оне нису једнократне, већ се надовезују једна на другу чинећи процес који траје читав миленијум. Коначно, Роми су мигрирајући стекли идентитет вечитих номада, често неприхваћен од шире средине у којој живе. Каткад је такав вид идентитета (наметнут као стигма или поунутрашњен) и једини основ заједништва за различите заједнице Рома које су језички и професионално хетерогене и које не осећају међусобну солидарност.

Појам народа парија, *Pariavolk*, који је користио Макс Вебер може се употребити као ваљана основа за проучавање тако сложеног и испреплетаног односа миграција, друштвеног положаја и идентитета (било као самопоимања, било као стигме). Вебер је народ парија у студији о јудаизму дефинисао као „гостујући народ, ритуално, формално или фактички, одвојен од социјалне средине“ (Вебер, 1997: 10–11). На другом месту, у студији о хиндуизму, довео је у везу миграције са економским положајем групе: „Најчистији облик сусреће се када је народ у потпуности изгубио своје стамбено утемељење и стога је у целости економски подређен задовољавању потреба насељених народа – као што је случај са циганима, или на други начин, Јеврејима средњег века“ (Вебер, 1958: 13).

Примарни емпиријски материјал на коме ће бити проверена употребљивост појма народ парија чиниће историографска и етнографска грађа која се тиче Рома на простору Србије и, колико то простор допусти, Балкана. Очекиван коначан исход овог рада јесте боље социолошко разумевање друштвеног положаја у контексту миграција.

Кључне речи: Роми, миграције, народ парија, друштвени положај, идентитет

* andrej.kubicek@gmail.com

Andrej Kubiček

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Migrations of “Pariah People”: The Case Study of Roma in the Balkans

Migrations of the Roma represent a major challenge for the social sciences for several reasons. First of all, they include almost all known types of population movements which can be produced by many different causes. Also, they don't represent singular events, but are historically connected to each other as parts of a process that lasts for the whole millennium. Finally, Roma have acquired identity of “eternal nomads” during their migrations, which isn't accepted by the majority of settled people. Sometimes, this form of identity (imposed as a stigma or interiorized), is the only basis of unity for the various Roma communities that are linguistically and religiously heterogeneous and do not feel mutual solidarity.

The concept of a pariah people, *Pariavolk*, introduced by Max Weber can be used as a good basis for the study of such a complex and intertwined relationship of migration, social status and identity (either as a self-cognition or as stigma). Weber defined a pariah nation in the study of Judaism as a “guest people ritually, formally or in effect, separated from the social environment” (Weber, 1997: 10-11). At the other place, in the study about Hinduism, he brought it in connection to the migrations and the economic situation of one group: “The purest form of this type is found when a people in question have totally lost their residential anchorage and hence are completely occupied economically in meeting demands of other settled peoples – the Gypsies, for instance, or, in another manner, the Jews of the Middle Ages” (Weber, 1958: 13).

The primary empirical data, on which usability of the pariah people concept will be verified, consists of historiographical and ethnographic material concerning the Roma in the territory of Serbia, and if any space for it will be found, the Balkans. The expected outcome of this presentation is better sociological understanding of the social status in the context of migrations.

Key words: Roma, migrations, pariah people, social status, identity

Дуња Полети Ћосић*

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Тамара Петровић Трифуновић**

Институт за филозофију и друштвену теорију, Универзитет у Београду

Азиланти између чекића и наковња: „мигрантска криза“ у Србији

Независни систем азила у Србији уведен је као део процеса придруживања Европској унији, а почео је да функционише 2008. године након усвајања Закона о азилу. Од тада па до данас, на основу броја изражених намера за тражење азила и, последично, времена за институционалне одговоре, могу се идентификовати три таласа. Први обухвата период од 2008. до 2013. године, када је број захтева за азил био релативно скроман, са тенденцијом благог раста, други обухвата 2014. и почетак 2015. године, када је број захтева скочио преко три пута у односу на претходни период, док се трећи односи на оно што се назива „мигрантска криза“, која је и даље актуелна. У раду испитујемо однос између три истраживачка нивоа – стратешког и законодавног оквира, институционалног нивоа и реалних миграторних пракси и потреба азиланата у дијахроној перспективи. Циљ анализе је да се испитају узроци чињенице да азилни систем у Србији не даје задовољавајуће резултате у пракси. У раду полазимо од тезе да је неефикасност државних институција битан фактор, али да ни њихова већа ажурност не би могла да разреши напетости које постоје између различитих нивоа и темељних нелогичности које се тиме генеришу у пракси. Стратегијски и законодавни ниво су више прилагођени перспективи земаља дестинације у оквиру Европске уније него транзитним земљама, што се испољава и на институционалном нивоу, док ниједан од два нивоа не узима у обзир реалне потребе азиланата који их користе. Налази се заснивају на подацима из квалитативног истраживања „Побољшање приступа образовању деце тражилаца азила у Србији и превенција родно заснованог насиља“, које је током 2014. године спровео Центар за заштиту и помоћ тражиоцима азила, као и на другим секундарним изворима.

Кључне речи: мигрантска криза, систем азила, Србија

* dunja.poleti@gmail.com

** tamaraidft@gmail.com

Dunja Poleti Ćosić

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Tamara Petrović Trifunović

Institute for Philosophy and Social Theory, University of Belgrade

Asylum Seekers between a Rock and a Hard Place: The “Migrant Crisis” in Serbia

“Independent” asylum system in Serbia has been established as a part of the process of Serbia’s ascension to the EU, after adopting the Law on Asylum in 2008. Since then, three waves can be identified according to the number of those who expressed the intention to seek asylum in Serbia, and, consequently, the institutional response time (i.e. the average time of asylum procedures). First wave covers the period from 2008 to 2013, when there has been a relatively modest number of asylum requests with the tendency of a slight increase, the second includes 2014 and the beginning of 2015 when the number of requests has risen three times compared to the previous period, while the third wave, still ongoing, covers what has colloquially been termed “the migrant crisis”. In this paper we will examine the relations between three levels of research – strategic and legal framework, institutional level and real migration practices and the needs of immigrants from a diachronic perspective. The aim of this analysis is to establish the causes for the unsatisfactory performance of the Serbian asylum system. Our initial hypothesis acknowledges that inefficacy of state’s institutions is a significant factor; however we propose that even a greater promptness could not resolve the tensions which exist between different levels and profound inconsistencies they generate in practice. We would like to argue that the strategic level is more adjusted according to the perspective of the host countries within EU than to that of the transit countries, which also reflects on the institutional level, while none of the two levels takes into account the real needs of the asylum seekers. Findings are based on data from a qualitative research “Enhancing Access to Education and Preventing Gender-based Violence of Asylum Children in Serbia”, conducted by the Asylum Protection Center, and on other secondary sources.

Key words: the migrant crisis, asylum system, Serbia

Горица Лукић*

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Савремене миграције и интеркултурализам у образовању

У раду смо разматрали о проблему савремених миграција и њиховог утицаја на друштвени развој. Иако миграције представљају извесне промене, оне претпостављају измене у функционисању друштвених институција. Једна од тих институција јесте школа. С обзиром на то да говоримо о глобалном проблему, с тим у вези је неопходно разматрати о образовној стратегији која ће омогућити адекватано укључивање ученика из маргинализованих група у редован школски систем. У том контексту, у раду ћемо разматрати тему интеркултурализма у образовању. Интеркултурализам подразумева сусрет и комуникацију међу различитим културама. Неопходно је да актуелна образовна политика и школа подржавају дијалог и сарадњу међу ученицима. Уважавање социокултурног контекста и примена интеркултурализма у образовању доводе до прихватања културног диверзитета. То је прилика да се код ученика освести потреба да о проблемима културолошког диверзитета разматра критички и конструктивно. Сходно томе, у раду ћемо представити стратегију нашег школског система, као и образовну политику којом се подстиче концепт интеркултурализма у образовању.

Кључне речи: миграције, интеркултурализам, образовна политика, школа, друштвени развој

* goricalukic1@gmail.com

Gorica Lukić

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Contemporary Migrations and Interculturalism in Education

In this paper we discuss the problem of contemporary migrations and their impact on social development. Although migrations produce some changes, they presume changes in the functioning of social institutions. One of those institutions is school. In this regard, we are talking about a global problem and necessity to consider the educational strategy. Hence, it will allow an adequate involvement of students from marginalized groups in the regular school system. In this context, this paper will consider the interculturalism in education. Interculturalism implies the dialogue and communication between different cultures. It is essential that the current educational policy and school support dialogue and cooperation among students. By respecting the sociocultural context, the application of interculturalism in education also leads to the acceptance of cultural diversity. This is an opportunity for the students' consciousness about the need to consider issues of cultural diversity critically and constructively. In this paper we will present the strategy of our school system and educational policy that encourages the concept of interculturalism in education.

Key words: migration, interculturalism, education policy, school, social development

Наташа Симић*

Филозофски факултет, Универзитет у Београду,

Мрежа психосоцијалних иновација

Маша Вукчевић, Јована Гашић

Мрежа психосоцијалних иновација

Образовање деце избеглица – изазови и решења

У данашње време бројних оружаних сукоба на Блиском истоку и у Африци, доступност и квалитет образовања за децу избеглице постаје једно од најважнијих питања за европске земље у које се та деца досељавају или које су на њиховој транзитној рути. Ако имамо у виду да оружани сукоби у просеку трају седамнаест година, да је породицама потребно извесно време да се одлуче да мигрирају и да миграција до жељене дестинације може трајати месецима, закључујемо да се милиони деце годинама налазе у таквом положају да уопште немају или да имају ограничене могућности за стицање образовања. Услед тога њима недостају одређена знања и вештине, снижени су им самоефикасност и академски селф-концепт. Када се доселе у жељену земљу, суочавају се са мноштвом изазова у процесу адаптације на образовни систем, услед језичких и социокултурних баријера, с једне стране, и неприпремљености образовног система (курикулума, наставника, локалне заједнице итд.) за њихову ефективну интеграцију, с друге стране. Мањак квалитетних образовних могућности и психолошке подршке у школама и у локалним заједницама, као и искуство дискриминације, могу изазвати већу стопу осипања из образовног система, ниже академско постигнуће и последично – редуковане прилике за проналажење добро плаћеног посла у будућности. Девојчице су у посебно неповољном положају. Стога је веома значајно обезбедити приступ квалитетном образовању за сву децу избеглице школског узраста, како у транзиту од земље порекла до њихове коначне дестинације, тако и у земљама у које се насељавају. Наведене су препреке за постизање тог циља, од којих неке могу бити релевантне и за српски контекст.

Кључне речи: деца избеглице, образовање, изазови, транзитне земље, психосоцијална подршка

* nsimic@f.bg.ac.rs

Nataša Simić

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Psychosocial Innovation Network, Belgrade

Maša Vukčević, Jovana Gašić

Psychosocial Innovation Network, Belgrade

Education of Refugee Children – Challenges and Solutions

Today, in times of many armed conflicts taking place in the Middle East and Africa, accessibility and quality of education for refugee children have begun to be one of the most relevant issues in European countries which host these children or which are at their transit route. If we know that armed conflicts last, on average, 17 years and that it takes some time for families to decide to migrate, and that migration to final destination can last for many months, we conclude that millions of children spend several years without or with limited opportunities for education. As a result, they have gaps in their skills and knowledge, lowered self-efficacy and academic self-concept. When they resettle, they face many challenges in the process of adaptation to educational system, due to language and sociocultural barriers, on the one hand, and unpreparedness of the educational system (curriculum, teachers, local community, etc.) to integrate them effectively, on the other. Lack of quality learning opportunities and psychosocial support in schools and local communities, and experience of discrimination may lead to higher dropout rates, lower academic achievements and consequently to fewer chances for finding a well-paid job in the future. Girls are at a particular disadvantage. Therefore, it is necessary to provide an access to quality education to all refugee school-age children, both during their transition from their countries of origin to final destination, and in the countries in which they resettle. Recommendations for achieving this goal are provided, some being relevant for Serbian context.

Key words: refugee children, education, challenges, transit countries, psychosocial support

Наташа Симић*

Филозофски факултет, Универзитет у Београду,
Мрежа психосоцијалних иновација, Београд

Јована Бјекић

Институт за медицинска истраживања, Универзитет у Београду,
Мрежа психосоцијалних иновација, Београд

Урош Радмановић, Исидора Илић

Мрежа психосоцијалних иновација, Београд

Психолошке потребе и добробит деце избеглица у Србији**

Све већи број људи принуђен је да мигрира широм света због оружаних конфликта који се дешавају на Блиском истоку и у Африци. Њихова главна рута пролази кроз Турску, Грчку, Македонију, Србију и Мађарску и води до земаља западне Европе. Након затварања граница Европске уније у марту 2016. године, многи од тих људи су остали у Србији. Међу избеглицама у Србији налази се и велики број деце. Као практичари који пружају психосоцијалну подршку тој деци, били смо заинтересовани да пронађемо најбоље начине за побољшање њихове добробити. Спроведећи квалитативно истраживање покушали смо да разумемо како се деца избеглице осећају и да утврдимо које су њихове психолошке потребе. Спровели смо фокус групе са децом избеглицама (14–17 година). Добијени резултати указују на то да је већина деце у значајнијој мери усмерена на решавање практичних проблема, попут стицања до жељене земље дестинације, него што је усмерена на бављење сопственим емоцијама и психолошких проблемима. Мањи део нашег узорка извештава о постојању дистреса и депресивних осећања. Сви се слажу да психосоцијална подршка коју добијају делује на њих благотворно. Када је реч о психолошким потребама и активностима које би могле да допринесу њиховој добробити, утврдили смо да је за млађу децу неопходан простор резервисан за децу (који није доступан у свим центрима за азил), где би требало организовати креативне радионице, док су старијој деци потребне едукативне активности, попут курсева енглеског језика и спортских активности. Међутим, да би се извели свеобухватнији закључци и препоруке које бисмо могли генерализовати, треба спровести додатне студије на различитим локацијама где су та деца смештена.

Кључне речи: деца избеглице, Србија, потребе, психосоцијална подршка, добробит

* nsimic@f.bg.ac.rs

** Истраживање је реализовано у оквиру пројекта „Допринос деци избеглицама у Европи“, које је финансирао организација International Rescue Committee-UK (IRC).

Nataša Simić

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Psychosocial Innovation Network, Belgrade

Jovana Bjekić

Institute for Medical Research, University of Belgrade

Psychosocial Innovation Network, Belgrade

Uroš Radmanović, Isidora Ilić

Psychosocial Innovation Network, Belgrade

Psychological Needs and the Well-being of Refugee Children in Serbia

Increasingly large numbers of people have been forced to migrate worldwide because of the armed conflicts taking place in Middle East and Africa. Their main route went through Turkey, Greece, Macedonia, Serbia, and Hungary to West European countries. After the closure of the EU borders in March 2016, many of them have stayed in Serbia. Among refugees in Serbia, there are many children. As practitioners who provide psychosocial support to these children, we were interested in finding best ways to enhance their well-being. Through a qualitative research we tried to understand how refugee children feel and what psychological needs they have. We conducted focus groups with refugee children (14–17 years old). It was obtained that the majority of children are more focused on resolving practical problems, such as getting to the country of destination, than on dealing with their emotions and psychological problems. One smaller part of our sample reports about feelings of distress and depression. All of them agree that provided psychosocial support is beneficial to them. Regarding the psychological needs and activities that would contribute to children's well-being, we determined that younger children are in need of child friendly space (which is not available in every asylum center) where creative workshops should be organized, while older children are in need of educational activities, such as English learning courses and sports activities. However, additional studies at diverse locations where refugee children are placed are needed for more robust and generalized conclusions and recommendations.

Key words: refugee children, Serbia, needs, psychosocial support, well-being

Сретен Јелић, Милица Васић*

Пољопривредни факултет, Универзитет у Београду

Жене и деца мигранти – жртве трговине људима

Жене и деца у Србији, али и генерално, чине друштвено осетљиву групу становника. Жене и деца представљају физички нејак, зависан и често изманипулисан део популације. Најзаступљенији су у трговини људима, и то је проблем који се тешко може искоренити. Жене и деца су веома значајни актери у сваком друштву и у свим сферама живота. Према подацима из 2014. године, 43% жртава трговине људима у Србији су жене, а деца 42%. У целини гледано, то је 85% укупне трговине људима. Према подацима из 2016. године, жене и деца у Европи представљају 60% транзитне групе, што представља значајно повећање у односу на 2015. годину. Део транзитне популације су жртве трговине људима. У медијима су пројектоване неке од евидентних прича, на основу којих се могао донети закључак да се много жена и деце кријумчари у миграционим процесима. Проблем је што мигранти немају документа за идентификовање. Осим тога, жртве трговине људима често су незаштићени предмет насиља у друштву. Највећи број жртава трговине људима повезан је са сексуалном експлоатацијом, затим са кријумчарењем наркотика, принудним радом, просјачењем, илегалним пословима, трговином људским органима и многим другим људски неморалним и противхуманим активностима и сврхама. Тај проблем је јавна табу тема, тајна. У раду ће бити више речи о коренима тог проблема, ефектима по друштво, о његовим социодруштвеним аспектима, потенцијалним решењима и слично.

Кључне речи: миграције, жене, деца, трговина људима

* sjelic@agrif.bg.ac.rs, milicavasicagrif@gmail.com

Sreten Jelić, Milica Vasić

Faculty of Agriculture, University of Belgrade

Women and Children – Victims of Human Trafficking

Women and children in Serbia, and in general, represent socially vulnerable groups. Women and children often represent physically weak, dependent, and easy to manipulate part of population. Women and children are most represented in human trafficking, which is the problem that is hard to eradicate. Women and children are very important agents in any society and in all spheres of life. Based on the data from 2014, 43% of victims of human trafficking in Serbia are women, and 42% are children. This number represents 85% of all human trafficking. According to the data from 2016 women and children in Europe represent 60% of the transit group, and that is a significant increase compared to the date from 2015. Part of this transit population is a victim of human trafficking. Some stories of women and children are shown in media, and based on the stories from media conclusion can be drawn that a lot of women and children are being smuggled in this migration process. Problem is the lack of migrant identity documents. Victims of human trafficking are often not protected subject of violent acts in society. The largest number of victims of human trafficking is linked to the sexual exploitations, drug trafficking, forced labor, begging, illegal business, trafficking of human organs and many other immoral human and anti-human activities and purposes. This problem is a public taboo secret. In this paper, the roots of this problem will be discussed, effects this problem has on society, social aspects of the problem, potential solutions and etc.

Key words: migration, women, children, human trafficking

Маша Вукчевић*, Јелена Момировић

Мрежа психосоцијалних иновација

Данка Пурић**

Одељење за психологију, Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Повезаност између трауматског искуства у транзиту и психолошке вулнерабилности*

На путу ка Европи, бежећи од трауматских догађаја у земљи порекла, избеглице се суочавају са новим тешкоћема и проблемима. Ово истраживање се бави испитивањем односа између трауматског искуства у транзиту и посттрауматског стресног поремећаја (ПТСП), анксиозности и депресије. У оквиру њега, 226 избеглица и тражилаца азила је попуњавало: 1) упитник за проверу трауматског искуства у транзиту (ТЕ), 2) четврти део Харвардовог упитника о траумама (engl. *Harvard Trauma Questionnaire, HTQ*), који испитује ПТСП и самопроцену функционисања (СПФС), 3) Хопкинсову чек листу (engl. *Hopkins Symptoms Checklist, HSCL*), која испитује депресију и анксиозност, и 4) Беков инвентор депресије. Ставке у оквиру ТЕ биле су груписане у шест тематских категорија: опште трауматско искуство, трауматско искуство у вези са кријумчарима, полицијом, затвором/ притвором, депортацијом и локалним становништвом. Резултати указују на позитивну корелацију општег трауматског искуства, трауматског искуства у вези са затвором/притвором и депортацијама са симптомима ПТСП и позитивну корелацију трауматског искуства локалног становништва са симптомима депресије. Опште трауматско искуство је, такође, у позитивној вези са СПФС. Резултати истраживања указују на потребу за имплементацијом систематских едукативних програма за локално становништво, посебно за професионалце који су у директном контакту са избеглицама и тражиоцима азила. Сензитизацијом локалног становништва може се смањити вулнерабилност те популације и спречити ретрауматизација.

Кључне речи: избеглице, транзит, трауматско искуство, вулнерабилност

* masa.vukcevic@yahoo.com

** dpuric@f.bg.ac.rs

Maša Vukčević, Jelena Momirović

Psychosocial Innovation Network

Danka Purić

Department of Psychology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade

The Relation between Traumatic Experiences in Transit and Psychological Vulnerability

On their way to Europe, refugees escaping the traumatic experiences in their country of origin, and face even more hardships and maltreatment during transit. Our research is focused on the relation of traumatic events experienced during transit and post-traumatic stress disorder (PTSD), anxiety and depression. A total of 226 refugees and asylum seekers have completed 1) a questionnaire assessing traumatic experiences (TE) in transit, 2) Harvard Trauma Questionnaire (HTQ) Part IV – measuring PTSD and Self-perception of functioning (SPFS), 3) Hopkins Symptoms Checklist (HSCL) assessing Depression and Anxiety and 4) Beck Depression Inventory II (BDI-II). The items of the Traumatic experiences questionnaire were grouped into six thematic categories: general traumatic experiences, traumatic experiences related to smugglers, police, detention, deportation and local communities. The results show a positive correlation of general, detention and deportation TE with symptoms of PTSD, and local communities TE with BDI-II symptoms of depression. General TE were also related to SPFS. Research results indicate the need for systematic educational programs aimed at local communities, especially people in direct professional contact with refugees and asylum seekers. Hopefully, the sensitization of local communities could reduce psychological vulnerability in this population and decrease retraumatization.

Key words: refugees, transit, traumatic experiences, vulnerability

Маша Вукчевић, Драгана Ђукић*

Мрежа психосоцијалних иновација

Марко Живановић

Одељење за психологију, Филозофски факултет, Универзитет у Београду,

Мрежа психосоцијалних иновација

Секундарна трауматизација код људи који раде са избеглицима у Србији: прелиминарни резултати**

Професионалци који раде са избеглицима су свакодневно суочени са људима који су преживели најстрашније људске трауме и патње, и као такви изложени су секундарној трауматизацији (СТ). СТ се састоји од типичних симптома повезаних са траумом који се обично могу приметити код људи који су преживели трауму и пате од посттрауматског стресног поремећаја (ПТСП). Циљ овог истраживања је био да се обезбеде прелиминарни подаци о факторима ризика за СТ код људи који раде са избеглицима у Србији. Укупно 52 стручњака који раде са избеглицима попунили су упитник о Секундарној Трауматизацији, листу трауматских искустава које су избеглице преживеле, Хопкинсову листу Симптома (ХСЦЛ) за процену депресије и анксиозности, упитник о квалитету живота (MANSA), HEXACO инвентар личности и упитник за процену механизма превладавања. Добијени резултати показали су да је ниво СТ у корелацији са свеукупним нижим квалитетом живота, симптомима анксиозности и депресије, али не и са укупним бројем трауматских догађаја. Осим тога, резултати су показали да црте личности као што су алтруизам, склоност ка анксиозности и емоционалност повећавају подложност СТ. Коначно, маладаптивне стратегије превладавања, као што су фокусирање на невољу, вентилирање емоција, као и коришћење психоактивних супстанци су повезане са вишим нивоима СТ. Резултати указују на то да се СТ код помагача може спречити и да се психолошка рањивост може умањити кроз едукацију, адаптивне стратегије превладавања и психолошку подршку.

Кључне речи: секундарна трауматизација, помагачи, избеглице

* masa.vukcevic@yahoo.com

** Финансирано од стране: ИРЦ Србија

Maša Vukčević, Dragana Đukić

Psychosocial Innovation Network

Marko Živanović

Department of Psychology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade;

Psychosocial Innovation Network

Secondary Traumatization of People Working with Refugees in Serbia

Professionals working with refugees are on a daily basis faced with people who have experienced most terrifying human suffering, and as such, are exposed to secondary traumatization (ST). ST comprises of typical trauma-related symptoms usually seen in trauma survivors suffering from PTSD. Aim of this research was to provide preliminary data on risk factors for ST in people working with refugees in Serbia. A total of 52 service providers working with refugees completed Secondary Traumatization Questionnaire, check list of refugees' traumatic experiences, Hopkins Symptoms Checklist (HSCL) assessing depression and anxiety, quality of life questionnaire (MANSA), HEXACO personality inventory, and COPE assessing coping mechanisms. Level of ST has shown to be correlated with overall lower quality of life, symptoms of anxiety and depression, but not with overall number of traumatic events. Moreover, results have shown that personality traits such as altruism, proneness to anxiety, and sentimentality make one more vulnerable to ST. Finally, maladaptive coping strategies such as focusing on distress and venting of emotions, as well as substance disengagement are associated with higher levels of ST. Results indicate that ST in service providers could be prevented, as well as psychological vulnerability can be reduced through education, adaptive coping trainings and psychological support.

Key words: secondary traumatization, service providers, refugees

Слађана Драгишић Лабаш, Милана Љубичић*

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Активно старење миграната повратника: приказ случаја**

У раду испитујемо начин живота старијих особа имиграната, који су се вратили у земљу порекла. Из животних прича четворо испитаника (две жене, двојица мушкараца) сазнајемо о разлозима за одлазак и повратак, начинима прилагођавања новој и *старијој* средини и значају става за активно старење. Испитивали смо личне, материјалне и емотивне ресурсе за активно живљење и старење, разматрајући значај социјалне и културне транзиције.

Подаци добијени путем дубинског интервјуа обрађени су коришћењем засноване теорије (*Grounded Theory*). Интегралном анализом животних прича сазнајемо како испитаници активно старе. Интерпретација је заснована на компаративној анализи сличности и разлика у социјалним позицијама, личним, емотивним и друштвеним ресурсима, ставовима, стратегијама и решењима. Нађене су веће сличности у личним и материјалним ресурсима него у емоционалним (партнерство и блиске особе). Примећена је родна разлика у представи о себи, која је потекла из традиционалне породице. Код жена се она мењала ка позитивнијем ставу о себи, а код мушкараца се већ стечена позитивна представа учвршћивала. Став према старењу се код свих испитаника мењао и зависи од дужине боравка у земљи пријема. У поређењу са осталим испитаницима (47), имигранти повратници углавном имају бољи материјални статус и позитивнији став према старењу. Слика о себи (стечена у примарној породици и у земљи пријема) и *преобликован* став о старењу битно су утицали на начин живота повратника. Поставља се питање да ли старији имигранти –повратници могу да постану важан друштвени ресурс, односно да утичу на политике према старијима у Србији. Стога је један од циљева овог рада био и да прикаже и осветли значај до сада ретко разматране фигуре мигранта повратника као „активисте активног старења“ и да подстакне нови начин размишљања и нови приступ улози коју старији имају у социјалној промени.

Кључне речи: начин живота, старији мигранти – повратници, животне приче, приказ случаја

* sladjadl@yahoo.com, milanaljubicic@yahoo.com

** Рад је резултат пројекта *Изазови нове друштвене интеграције у Србији: концепти и актери* (број 179035), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Sladana Dragišić Labaš, Milana Ljubičić
Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Active Aging of Migrant Returnees: A Case Study

This case study investigates the lifestyle and the attitudes towards aging among the elderly who emigrated (from Serbia) and then returned to their homeland. From the life stories of our four respondents (two female and two male), we learn about their reasons for emigration, the ways of integrating into a new society together with the manners in which their attitudes and habits were effected or redefined, as well as the reasons for their later return and the manner in which they were then able to once again settle in their country of origin. The study observed and analyzed relevant aspects such as their material, emotional and social resources for active living and aging, taking into consideration precisely the significance of the social and cultural transitions involved.

The data collected through in-depth interviews has been analyzed by means of Grounded Theory. Through integral analysis of respondents' life stories we learn about their ways of active aging. Interpretation is based on comparative analysis of similarities and differences regarding social positions, emotional and social resources, attitudes, problem solving strategies, etc. We have identified greater similarities with respect to personal and material resources in opposition to emotional (partnership and close relations). Significant were also gender differences in self – perception that originated in traditional family model. Namely, among female respondents the self-perception has changed towards a more positive attitude, while male respondents preserved the already formed positive self-image. All respondents have shown a significant attitude change towards aging, whose intensity partly depended on the length of their stay abroad.

In comparison to other respondents (47), the migrant returnees were shown to have better material status as well as a more positive self-image. Self-image (formed in their country of origin and the host country) and the reformed attitudes towards aging had a large impact on the lifestyle of returnees. It remains to be seen whether the returnees could become an important social resource that could positively influence and change the politics towards the elderly that is presently dominant in Serbia. One of our aims has been to, at least, illuminate the evermore important role of the „aging-activist“ and encourage a new way of thinking change and social interaction that could alone be the first step towards respectful and active aging in Serbia.

Key words: lifestyle, elderly migrants' returnees, active aging, life stories, case study

Огњен Обућина*

Универзитет у Стокхолму

Миграционе намере у земљама централне и источне Европе

Циљ овог рада је да истражи који фактори утичу на миграционе намере у земљама централне и источне Европе, као и у земљама бившег Совјетског Савеза. У студији се користе подаци из анкете *Life in Transition survey II*, која је крајем 2010. године спровела Европска банка за обнову и развој у сарадњи са Светском банком. Зависна варијабла у овој студији је постојање намере за пресељењем у иностранство у периоду од 12 месеци након спровођења анкете. Мултиваријабилна анализа се заснива на логистичкој регресији са комбинованим ефектима и случајним исечком на нивоу земље. Резултати показују да мушкарци имају већу склоност ка емиграцији него жене. Јачи утицај економске кризе на домаћинство поспешује постојање миграционих намера. Вероватноћа да испитаници старости између 20 и 35 година искажу миграционе намере већа је за 33% него међу испитаницима између 36 и 50 година, те двоструко већа него међу учесницима анкете старијим од 50 година. Самопроцењена друштвена покретљивост је такође повезана са постојањем миграционих намера: испитаници који су искусили било узлазну или силазну покретљивост чешће исказују миграционе намере од испитаника чији се статус није променио у претходне четири године.

Кључне речи: миграција, миграционе намере, емиграција, Централна Европа, Источна Европа

* ognjen.obucina@sociology.su.se

Ognjen Obućina

Stockholm University

Migration Intentions in Central and Eastern Europe

Aim of this paper is to explore the factors related to migration intentions in the Central and Eastern European countries, as well as the countries of the former Soviet Union. Data is drawn from The Life in Transition Survey II, which was conducted jointly by the European Bank for Reconstruction and Development and the World Bank in late 2010. The dependent variable in the paper is the intention to move abroad within 12 months following the survey. The multivariate analysis is modelled as mixed effects logistic regressions with a random intercept at the country level. The results indicate that men are more prone to migrate than women. The impact of economic crisis on the household is positively associated with the intention to leave the country within 12 months. The respondents aged 20–35 are 33% more likely to intend to migrate than the respondents aged 36–50 and are also more than twice as likely to intend to migrate as those aged above 50. Self-perceived social mobility also has an impact on migration intentions, as both upwardly mobile and downwardly mobile respondents are more likely to express the intention to migrate as compared to those who stayed in the same status relative to the period four years before the survey.

Key words: migration, migration intentions, emigration, Central Europe, Eastern Europe

Сања Клемпић Богади, Драго Жупарић-Иљић, Соња Подгорелец*

Институт за миграције и народности, Загреб

Мапирање миграције у Хрватској: побијање повијесне перспективе и сувремени изазови

Традиционално, Хрватска је означена као подручје значајних исељавања и миграцијског потенцијала. Хрватска повијесна баштина је била карактеризирана присилном миграцијом због ратова и сукоба кроз стољећа, као и модерним миграцијама због неповољних економских и политичких увјета. Припадање повијесно различитим државним подручјима резултирало је такођер и у планираној имиграцији и пресељењу популације, формирајући мултиетничко и плурикултурално друштво. Данас, транзит људи у актуалним избјегличким токовима у балканској рути која је обиљежила 2015, донијели су низ хуманитарних, социјалних, политичких, економских, културних и сигурносних изазова, са 660.000 избјеглица и других присилних миграната који пролазе кроз хрватски териториј. То је донијело многе изазове који се односе на управљање прихваћање, смјештај и интеграцију избјеглица, као и оних који су се преселили у Хрватску путем пресељења и пресељење, а можда и реадмисије и повратка.

Циљ овог рада је укратко прегледати повијест емиграције и имиграцијских токова и успоредити традиционалне миграцијске узорке са сувременим контекстом. У анализи смо користили расположиве статистичке податке о емиграцији и имиграцији, повијесне и сувремене миграције, као и друге секундарне публикације. Анализа показује да је дошло до промјена у миграцијском обрасцу на територију Републике Хрватске као искључиво емиграцијском, што указује истовремено на његова исељавања, имиграције и транзитни карактер. Уз изнимно негативне демографске трендова (природни пад и исељавање), аутори указују на нужност ослањања на планирање и пројектирање про-имигрантских мјера у планирању уравнотеженог демографског и просторног развоја.

Кључне речи: Хрватска, миграцијски образац, азил, интеграција

* sanja.klempic@imin.hr, drago.zuparic@imin.hr, sonja.podgorelec@imin.hr

Sanja Klempić Bogadi, Drago Župarić-Iljić, Sonja Podgorelec

Institute for Migration and Ethnic Studies, Zagreb

Mapping of Migration in Croatia: Contesting Historical Perspective and Contemporary Challenges

Traditionally, Croatia is marked as the area of significant emigration flows and migration potential. Croatian historical heritage has been characterized by involuntary migration due to wars and conflicts through the centuries, as well as modern migration due to unfavorable economic and political conditions. Belonging to the historically various state territories resulted also in planned immigration and resettlement of the population forming the multiethnic and pluricultural society. Nowadays, transit of people in the current refugee flows in the Balkan route that marked 2015, have brought a number of humanitarian, social, political, economic, cultural and security challenges, with 660,000 refugees and other forced migrants passing through Croatian territory. This brought many of the challenges related to managing acceptance, accommodation and integration of refugees as well as of those which are moved to Croatia through relocation and resettlement, and possibly readmission and return.

The aim of this article is to briefly review the history of emigration and immigration flows and to compare traditional migration patterns with the contemporary context. In the analysis we use the available statistical data on emigration and immigration, historical and contemporary migration, as well as other secondary publications. The analysis indicates that there has been a change in the migration pattern of Croatian territory as exclusively emigration, indicating at the same time its emigration, immigration and transit character. With extremely negative demographic trends (natural decrease and emigration), authors point the necessity of relying on the planning and designing of pro-immigrant measures in planning of balanced demographic and spatial development.

Key words: Croatia, migration patterns, asylum, integration

Вања Јавор*

Географски факултет, Универзитет у Београду

Улога миграција у просторној дистрибуцији становништва у Централној Србији

Миграције становништва представљају важну детерминанту у просторном размештају становништва у Централној Србији. Интензивне миграције из руралних у градска насеља условиле су нехармоничан однос процеса деаграризације, с једне стране, и процеса урбанизације, с друге стране. У раду се анализирају миграциона компонента и промене настале током пола века (1961–2011) и сагледавају последице тих миграционих кретања на обим становништва у градским и осталим насељима. Циљ рада је представљање транзиције миграционих феномена у насељима у Централној Србији, у периоду убрзаног друштвено-економског развоја, који су карактерисале миграције на релацији село – град шездесетих година, пресељавња између градских насеља осамдесетих година, присилне миграције деведесетих година 20. века, као и њихове последице и импликације по демографски развитак. У првој деценији 21. века, транзициони трендови типова популационе динамике манифестују се као ширење демографски најугроженијих простора, захваћених изумирањем становништва, уз све јаснију диференцијацију простора које одликује имиграција. Миграциона компонента у Централној Србији претрпела је промене, не толико у обиму миграционих кретања, колико у смеру миграционих токова између градских и осталих насеља, који су били детерминисани различитим економским и социјалним аспектима, као и трендови који су се одвијали истовремено с интензивном емиграцијом међународног карактера из Србије. Миграције су тако, с једне стране, узроковале знатну концентрацију становништва на малом простору, док су, с друге стране, изазвале насеобинске дезинтеграције на широком, претежно руралном простору. Заостајање у економском развоју осталих насеља и појединих области интензивирало је емиграцију становништва у радном и репродуктивном периоду. Подаци из пописа указују на то да се рурални егзодус појачава из године у годину.

Кључне речи: миграције, транзиција, рурални егзодус, Централна Србија

* vanjajavor@yahoo.com

Vanja Javor

Faculty of Geography, University of Belgrade

The Role of Migration in Spatial Distribution of Population in Central Serbia

Migrations are an important determinant of the spatial distribution of the population of Central Serbia. Intensive migration from the rural to the urban areas has caused inharmonious deagrarization process, on the one hand, and the process of urbanization, on the other hand. The paper analyzes migration component and the changes that occurred during the half of century (1961–2011.) by looking at the consequences of migratory movements, the volume of population in urban and other settlements. The main goal of this paper is to present a transition in migration phenomena in settlements in Central Serbia, in the period accelerated of socio-economic development, which was characterized by the migration from rural to urban in the 1960s, movings between the urban settlements in the 1980s, the forced migration of the 1990s, as well as their consequences and implications for the demographic development. In the first decade of the 21st century, transitional population dynamics is manifested through demographic expansion of the most vulnerable area, the affected with the exinction of population, with all the clearer differentiation of space, characterized by immigration. The migration component in Central Serbia suffered change, not so much in terms of the volume of migrations, as much as in the direction of migration flows between urban and other settlements, which were determined by a variety of economic and social aspects, as well as the trends that are taking place simultaneously with intensive emigration of an international character in Serbia. Migration has also, on the one hand, led to a significant concentration of population in a small area, and on the other hand, to a disintegration of settlements on the vast, largely rural, area. The lag in economic development of other settlements and certain areas, has intensified the emigration of the population in the working and reproductive age. Census data indicate that the rural exodus intensifies from year to year.

Key words: migration, transition, rural exodus, Central Serbia

Вера Бацковић, Ирена Петровић*

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Везаност за место и миграциони потенцијал: студија случаја осам градова у Србији**

Основна намера овог рада је да се испита да ли везаност за место – део индивидуалног идентитета који се обликује локално и од њега зависи – утиче на миграциони потенцијал становника осам градова у Србији. У раду се полази од два типа везаности, емоционалне и прагматичне везаности, која су издвојена из Релфове седмочлане типологије искуства места (Relph, 1976). С друге стране, миграциони потенцијал посматрамо као постојање планова да се промени место становања у земљи или ван ње.

Анализу заснивамо на подацима емпиријских истраживања које је реализовао Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду (ИСИ ФФ) у оквиру пројекта *Карактеристике територијалног калкулуса у Србији*, у периоду 2013–2015. Анкетно истраживање је спроведено на репрезентативним узорцима у следећим градовима: Шапцу (Н=346), Крагујевцу (Н=379), Новом Пазару (Н=299), Ужицу (Н=322), Сомбору (Н=288), Зрењанину (Н=304), Лесковцу (Н=301) и Зајечару (Н=313).

Кључне речи: емоционална везаност, прагматична везаност, миграциони потенцијал

* vera.backovic@f.bg.ac.rs, irena.petrovic@f.bg.ac.rs

** Рад је резултат пројекта *Изазови нове друшћивене интеграције у Србији: концепции и актери* (број 179035), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Vera Backović, Irena Petrović

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Place Attachment and Migration Potential: Case Study of Eight Cities in Serbia

The main aim of this paper is to investigate does the place attachment – the part of the local identity of the individual, which strongly depends on specific characteristics of the place – affect the migration potential of inhabitants of the eight cities in Serbia. In this paper we analyze two types of attachment – emotional and pragmatic attachments, which are extracted from Relph's typology based on seven types of place experience (Relph, 1976). On the other hand, we investigate the migration potential as an existing plan to change the living place within the country or out of it.

The analysis is based on empirical study *The Characteristics of the Territorial Capital in Serbia* in the period 2013–2015 implemented by the Institute for Sociological Research, Faculty of Philosophy in Belgrade. The survey was conducted on representative samples in the following cities: in Šabac (N=346), Kragujevac (N=379), Novi Pazar (N=299), Užice (N=322), Sombor (N=288), Zrenjanin (N=304), Leskovac (N=301) and Zaječar (N=313).

Key words: emotional attachment, pragmatic attachment, migration potential

Александар Томашевић, Валентина Соколовска*

Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду

Општинска мрежа дневних миграција у Аутономној Покрајини Војводини

У раду се стохастичком процедуром конструише мрежа дневних миграција економски активног становништва у Аутономној Покрајини Војводини на основу података из 2011. године. Иако Завод за статистику Републике Србије прикупља податке о дневним мигрантима на нивоу општина, прецизни подаци о смеру тих миграција нису доступни. Другим речима, нису доступни подаци о месту запослења економски активног мигранта већ само његово место становања. Како повезивање општина становања и запослења има суштинску важност за проучавање демографских, економских и социолошких импликација процеса дневних миграција, у раду је урађена апроксимација дистрибуције дневних миграната по општинама на основу: броја становника општина, броја дневних миграната који станују у тој општини, стопа незапослености сваке општине и међусобне путне удаљености сваког пара општина. Апроксимација је заснована на модификацији „гравитационог“ модела привлачења (дневних) миграната, која подразумева израчунавање релативне привлачности различитих општина за дневне миграције. Модел коришћен у раду заснован је на елементима теорије централних места. Резултати анализе пружају комплетан увид у интензитет и смер кретања дневних миграната на територији АП Војводине. У закључку рада коментаришу се импликације резултата за регионални и економски развој Војводине, са нагласком на руралне области и слабије развијене општине.

Кључне речи: дневне миграције, мрежна анализа, Војводина

* atomashevic@ff.uns.ac.rs, valentina@ff.uns.ac.rs

Aleksandar Tomašević, Valentina Sokolovska

Faculty of Philosophy, University of Novi Sad

Commuting Network of Municipalities in AP Vojvodina

In this paper we apply a stochastic procedure to construct a network of commuting of economically active population in AP Vojvodina, based on the data from 2011 census. Statistical agency of Republic of Serbia collects commuting data on the level of municipalities, but doesn't collect or show the direction of commuting both on aggregated or individual level. In other words, there is a lack of data concerning the place of work of commuting population. Interconnectedness of places of work and places of residence in case of commuting is integral to demographic, economic or sociologic study of commuting process. To deal with this problem, we propose an approximation of distribution of commuters on municipal level. This approximation is based on total number of residents, number of commuting residents and unemployment rate of each municipality and also road distances between each of the municipalities. Approximation model is a modified version of standard "gravitational model" and it is based on attraction factor for potential commuters in each municipality. The model is based on some elements of the central place theory. Results provide a complete picture of the intensity and direction of commuting in AP Vojvodina. In the discussion of the paper, we reflect on the implications of the results in context of regional and economic development of Vojvodina, with strong emphasis on rural areas and underdeveloped municipalities.

Key words: commuting, network analysis, Vojvodina

Петар Анђелковић *

Филозофски факултет, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици

Миграције у Србији и феномен „региона који гасну“

Народи који желе да своју судбину држе у својим рукама – бројчано велики или мали, богати или сиромашни – труде се да дефинишу стратегију свог развоја, која ће им омогућити да, у мери у којој је то реално могуће, буду *субјекти*, а не пуки *објекти* историјских збивања. Погрешна стратегија развоја (форсирана индустријализација на штету села) у негдашњој Југославији изазвала је масовне миграције из села у град и створила феномен „огњишта која гасну“, односно изумирање села и сељаштва. У ковитлацу трагичних историјских збивања, крајем прошлог и почетком новог века, још једном погрешном стратегијом развоја (београдизација Србије), Србија доживљава још погубнији феномен „региона који гасну“. Изумиру целокупни региони, посебно ободни, и то не само економски већ и демографски. Због смањења природног прираштаја и миграција (како ка Београду тако и ка иностранству), поједини региони се све више демографски смањују, старе, чиме се ненадокнадиво потиरे њихов репродуктивни део, а остају и без развојних потенцијала.

Кључне речи: Србија, региони, село, миграције, развој

* profapetar@gmail.com

Petar Anđelković

Faculty of Philosophy, University of Priština

Migrations in Serbia and Phenomena of “Dying Regions”

Nations who wish to hold their destiny in their own hands – large or small in numbers, rich or poor, are trying to define strategies of their own development, to the plausible extent, which could allow them to be subjects and not just simple objects of the historical events. Caused by bad development strategy, Serbia, in the limits of former Yugoslavia (forced industrialization which caused the deterioration of villages) created a phenomenon of “dying fireplaces” respectively dying villages and villagers. In the whirlpool of tragic historical events at the end of past and at the beginning of a new century, one more time by wrong strategy, Serbia has entered even more deadly phenomenon – dying regions. Whole regions, especially ones on the margins are dying – not only economically, but also demographically. Due to a drop of natural increase and migrations (towards Belgrade and abroad) whole regions are getting more and more old, thereby irreplaceably erasing their reproductive part and also leaving them without development potential.

Key words: Serbia, regions, villages, migrations, development

Анђелка Мирков*

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Перцепција утицаја кинеских досељеника на развој градова средње величине у Србији**

Према проценама које се ослањају на званичне податке, у Србији има између пет и петнаест хиљада Кинеза. Већина њих остварује право привременог боравка у земљи ради обављања различитих делатности, међу којима се издваја трговина. Иако Кинези у Србији нису нарочито бројна етничка група, њихове пословне активности подразумевају честу социјалну интеракцију у јавном простору, чиме свакако уносе извесне промене у устаљени начин живота и рада. То се нарочито односи на урбану средину, укључујући и мања места, где трговци из Кине пласирају своју робу од краја деведесетих година XX века. Перцепција утицаја кинеских досељеника на развој градова у Србији у овом раду се испитује на основу резултата анкетног истраживања о потенцијалима локалног развоја, које је реализовао Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета Универзитета у Београду. Анкетом је било обухваћено градско становништво старости од 18 до 65 година, а као студије случаја одабрани су градови средње величине (Крагујевац, Шабац, Ужице, Нови Пазар, Сомбор, Зрењанин, Лесковац и Зајечар). Мали је удео испитаника који сматрају да досељеници из Кине немају утицаја на град у којем живе. Становници проучаваних градова углавном препознају економске, али и културне утицаје, с тим што и једни и други могу имати позитивну и негативну валенцу. Анализом аутентичних одговора у анкети може се још утврдити да се међу испитаницима, у мањој мери, јављају ставови попут етничке нетрпељивости и ксенофобије.

Кључне речи: Кинези, имигранти, град, трговина, мултикултурализам

* andelkam@yahoo.com

** Рад је резултат пројекта *Изазови нове друштвене интеграције у Србији: концепции и актери* (број 179035), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Andelka Mirkov

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

Perceptions of the Influence of Chinese Immigrants on the Development of Medium-Sized Towns in Serbia

According to the estimates relying on official data, there are between five and fifteen thousand Chinese individuals in Serbia. Most of them have a temporary residence permit in the country for the purpose of performing various jobs, among which trade activities can be singled out as significant. Although the Chinese are not particularly numerous as an ethnic group in Serbia, their business activities involve frequent social interaction in public spaces, by which they certainly bring about observable changes in the established ways of living and working. This is particularly true in the urban environment, including smaller towns, where traders from China have been offering their wares since the end of the 1990's. This paper examines perceptions of the influence of Chinese immigrants on the development of towns in Serbia, on the basis of the results of a survey regarding the potential for local development, which was conducted by the Institute for Sociological Research of the University of Belgrade – Faculty of Philosophy. The survey involved the urban population aged from 18 to 65 who live in the medium-sized towns selected as case studies (Kragujevac, Šabac, Užice, Novi Pazar, Sombor, Zrenjanin, Leskovac and Zaječar). There were only a small number of respondents who believed that Chinese immigrants had no influence on the town where they live. Residents of the studied towns primarily recognize an economic, but also a cultural influence, and that both aspects carry with them a positive and negative impact. Through analysis of authentic survey responses, it can also be identified that attitudes indicative of ethnic intolerance and xenophobia are present among respondents, albeit to a lesser extent.

Key words: Chinese, immigrants, town, trade, multiculturalism

Стефан Јанковић*

Институт за социолошка истраживања, Филозофски факултет,
Универзитет у Београду

Заглављени између: испитивање лиминалности у транзиторној фази миграција међу мигрантима у Београду**

У раду се испитује транзиторна фаза миграторног процеса на подацима прикупљеним међу мигрантима који су привремено смештени у Београду, на њиховом путу од Блиског истока ка Западној Европи, разматрајући овај аспект као близак лиминалном стадијуму који се проналази у ритуалним процесима. Разрада теорије лиминалности Виктора Тарнера – постављене зарад испитивања стадијума у ритуалном процесу статусног успона и обреда прелаза, које карактеришу неодређени сет структурних позиција и двосмисленост, помаже у захватању процесуалних структура и друштвених односа који се одмотавају у целокупној композицији транзиторне фазе процеса миграција. Стога, примена те теорије нуди темељни оквир за интерпретацију података добијених интервјуисањем и посматрањем 15 миграната заглављених у Београду, у августу 2016. године. Анализа је најпре концентрисана на телесне и социодемографске одлике, пружајући елементарну идентификацију целокупне миграторне руте и искустава које су имали, као и увиде у лиминални микрокосмос који се проналази у београдским парковима. Оно што је даље примећено у целини миграторног процеса одговара Тарнеровим претпоставкама: њихови кључни мотиви и пориви одражавају тежњу за статусним успоном и трансфером са маргиналне позиције на „виши ранг“ у социопросторној хијерархији, отеловљену у уверењу о могућности достизања „бољег живота“. Ипак, њихова тренутна позиција и идентитет појављују се као крхки производ многобројних детерминација, које заједно изискују стратегијско адаптирање. Наиме, овај процес суштински чине лиминалним нестабилне структуре и институције које се одмотавају и настају у току самог процеса – од државних актера све до кријумчара, одређујући тиме његов карактер, динамику и друштвену форму.

Кључне речи: лиминалност, мигранти, транзиција, простори, Београд

* stefanjankovic87@hotmail.com

** Рад је резултат пројекта *Изазови нове друштвене интеграције у Србији: концепции и актери* (број 179035), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Stefan Janković

Institute of Sociology and Social Research, Faculty of Philosophy,
University of Belgrade

Stuck in Between: Questioning of *Liminality* in Transitory Phase of Migration among the Migrants in Belgrade

This paper explores transitory phase of migration process based on the data collected among the migrants temporarily located in Belgrade on their way to Western Europe from the Middle East, considering it as being close to *liminal* stage found in ritual processes. Elaborating of Victor Turner's theory on *liminality* – framed to examine the stage in ritual processes of status ascension and rites of passage characterized by undetermined set of structural positions and ambiguity, helps in encompassing of processual structures and social relations of domination unfolding in overall composition of transitory phase of migration processes. Thus, implementation of this theory offers a profound framework for interpreting data registered through interviewing and observation of 15 migrants stuck in Belgrade in August 2016. Analysis, at first, is concentrated on the bodily and socio-demographic traits, providing elementary identification of entire migratory route and experiences they've had, as well as insights into liminal microcosmos found in Belgrade parks. What is further detected in entire migration process, confirms Turner's assumptions: their main motives and incentives reflect willingness for status ascension and transfer from a marginal position to a "higher rank" in socio-spatial hierarchy, embodied in belief of seeking the "good life". Still, their current position and identity appears as fragile and subjected to various determinations, which in sum provoke strategic adaptation. Namely, what essentially makes this process liminal, are unstable and unfolding structures and institutions re-emerging in the entire process – from the state actors down to smugglers, thus determining its character, dynamics and social form.

Key words: liminality, migrants, transition, spaces, Belgrade

CIP – Каталогизација у публикацији -

Народна библиотека Србије, Београд

314.15(048)

МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА Савремене миграције
и друштвени развој (2016 ; Београд) Савремене миграције
и друштвени развој : интердисциплинарна перспектива /
Конференција, Београд, 21. и 22. октобар 2016. ; [уредница
Мирјана Бобић]. – Београд : Српско социолошко друштво...
[итд.], 2016 (Београд : Службени гласник). – 127 стр. ; 24 cm
Упоредо радови на срп. језику и енгл. превод. – Тираж 120. –
Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-81319-09-3

1. Бобић, Мирјана [уредник]

а) Миграције – Интердисциплинарни приступ – Апстракти

COBISS.SR-ID 226577164

1838

ISBN 978-86-81319-09-3

9 788681 319093